

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

DOOLHOF VAN VERKLEDE MANNEN ?

Rede uitgesproken door Mr. Hubert MESTRUM op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent op 28 oktober 1972.

« De man-van-de-sstraat staat over het algemeen huiverig tegenover het gerechtelijk apparaat. Hij voelt zich allerm minst op zijn gemak in het Justitiepaleis, ook wel *doolhof van verklede mannen* genoemd. »

Deze tekst, Dames en Heren, die men waarschijnlijk zowel als een klacht als een uitdrukking van bezorgdheid mag interpreteren, kon men lezen in een dagblad van 3 maart 1972 ⁽¹⁾.

De formulering zelf kan op het eerste gezicht erg origineel klinken, in werkelijkheid is ze meer traditioneel.

In de Inleiding van het Verslag over de Gerechtelijke Hervorming, van Koninklijke Commissaris Van Reepinghen, vindt men bv. een bloemlezing van citaten, die op even lapidaire wijze, en inclusief vermelding van doolhoven en theatrale aankleding, uiting geven aan eenzelfde onbehagen, niet alleen door rechtzoekenden, maar door Procureurs-generaal, magistraten, volksvertegenwoordigers, industriële middens, enz. ⁽²⁾.

Men kan zich verheugen over het feit dat blijkbaar niemand, en ook de openbare opinie niet, onverschillig is gebleven voor de communicatiestoornissen tussen enerzijds de wereld van wet, recht en justitie, en de rechtzoekenden anderzijds.

Dergelijke eensgezindheid kan nochtans slechts op een evidentie berusten : er bestaat tussen beiden een aanzienlijke kloof, met als voornaamste kenmerk een tweede evidentie, nl. de complexiteit van deze problematiek.

Op zoek naar oorzaken en gevolgen, middelen om aan deze situatie iets te veranderen, moet men onvermijdelijk de indruk krijgen effectief terecht te komen in een doolhof : d.i. een stelsel van gangen zo gebouwd, dat men er gemakkelijk in verdwaalt en telkens naar dezelfde plaats terugkeert.

Sommige van deze plaatsen zijn intussen gemeenplaatsen geworden : de traagheid van procedures, waardoor onzekerheid in stand gehouden wordt ; te hoge gerechtskosten ; het gebruik van onverstaanbare vaktaal ; conventionele gedragingen, of zoals Professor G.P. Hoefnagels

het noemde in de inaugurale rede waarmee hij publiciteit heeft verkregen : « Rituelen ter terechtzitting » ; kortom het indrukwekkend geheel van reeds lang bestaande grieven, door vele auteurs en critici beschreven en benadrukt ⁽³⁾.

U verwacht waarschijnlijk niet dat ik vandaag opnieuw deze onvolmaaktheden van het gerecht zal behandelen.

Zij verwekken ongetwijfeld veel wrevel en ongenoegen, maar essentiële oorzaken van een negatieve benadering en beoordeling van de gerechtelijke wereld door de haar omringende maatschappij liggen veeleer op een ander vlak dan dergelijke kritiek.

Scherper bv. is de diagnose van Professor A. Tunc, die vaststelt : « *nous sommes méprisés des riches et détestés des pauvres* » ⁽⁴⁾. Machtigen lossen hun problemen zelf wel op ; de mindere ziet slechts parasieten die vegeteren op het ongeluk van anderen, en zich daarbij hypokriet op mooie beginselen steunen.

Op rechtsfilosofisch vlak kan gesteld dat een wezenlijk element van vervreemding in het leven werd geroepen en in stand wordt gehouden door de regel dat « iedereen geacht wordt de wet te kennen », nota bene een vermoeden *juris et de jure*.

Ik denk aan de bekende boutade van de Franse rechtsfilosoof Georges Renard : een advocaat mag zich vergissen ; de Rechter in eerste aanleg mag zich vergissen ; ook de Rechter in hoger beroep, en zelfs het Hof van Cassatie mogen zich vergissen. Alleen de rechtzoekende mag dat nooit, en doet hij het wel, dan kan hem dat duur te staan komen ⁽⁵⁾.

Bespiegelingen van deze aard, kennelijk het voorrecht van enkele *happy few*, zullen echter wel geen reële incidentie hebben op het gedragspatroon van de doorsnee rechtsonderhorige, hetgeen anderzijds bv. wel het geval zal zijn met het blijkbaar zo moeilijke onderscheid tussen gerechtigheid en morele rechtvaardigheid.

Voor vele categorieën van rechtzoekenden tenslotte zou de frustratie volgen uit de indruk of het besef dat het recht in werkelijkheid niet verwezenlijkt wat het aan humanitaire

idealen verkondigt: u herkent de stelling die Mr. Piet Van Eeckhaut twee jaar geleden vanop deze plaats heeft verdedigd⁽⁶⁾.

Tot daar een greep uit de vele mogelijke benaderingswijzen van het gekozen thema, dat schier onbegrensd is.

Ik moet mij dan ook beperken tot een aantal facetten ervan, rondom de *dramatis personae*, die naargelang het geval een rol te vervullen hebben bij de individualisering van de rechtsregel.

Dat de subjectieve beoordeling van dit proces door het rechtssubject dikwijls negatief uitvalt, hadden wij intussen reed als evident aanvaard.

I. — Wanneer men over een doolhof spreekt is het bijna onmogelijk daarbij niet onmiddellijk te denken aan een bepaalde categorie van rechtzoekenden: ik bedoel al wie kan betrokken zijn bij gezinsconflicten, en in vele gevallen op een minimum van tijd kennis kan maken met een maximum van diverse rechtsmachten.

Het lag dus voor de hand op de allereerste plaats aandacht te besteden aan een situatie welke in een gekend arrest een *mensonwaardige lijdensweg* werd genoemd⁽⁷⁾.

Maar hier deed zich een communicatiestoornis voor...

Deze ganse problematiek werd immers op bijna exhaustieve wijze onderzocht en behandeld door de Heer Procureur-generaal Jacques Matthijs, in zijn *mercuriale* van 1 september II.⁽⁸⁾

Vermits ik vandaag het voorrecht heb het woord te mogen voeren tot velen die ook aanwezig waren op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent, dacht ik de regel *bis repetita placent* maar niet te moeten toepassen.

Het is echter niet zo moeilijk op het terrein van gezinsconflicten het accent even te verleggen.

Elke advocaat zal kunnen getuigen meer en meer geconfronteerd te worden met minderjarigen die van oordeel zijn dat de ouderlijke macht in overdreven mate de uitoefening van hun fundamentele vrijheden en rechten in de weg staat.

Iedereen, maar vooral jongeren zijn erg gevoelig op dit stuk, en — terloops gezegd — wat bv. opvalt is dat erg veel en graag wordt verwezen naar de bepalingen van de Europese Conventie tot bescherming van de Rechten van de Mens, een materie — waarom dit niet toegeven — die voor velen nog een gesloten boek is gebleven.

Quod plerumque fit: achttien-, negentien-, twintigjarigen wensen de ouderlijke woning te verlaten, hetzij om alleen te gaan wonen, hetzij om te gaan samenwonen in concubinaat, of eventueel zelfs in commune.

Of men dit goedkeurt of niet: de realiteit toont aan dat een nieuwe levensstaat is ontstaan: nl. deze van de « *gehuwde* » adolescent, en *gehuwde* staat tussen aanhalingstekens⁽⁹⁾.

Ik dacht dat het nuttig was in dit verband enkele beschouwingen te wijden aan de cultuur-historische achtergronden, en meer bepaald de historische psychologie van de volwassen-wording.

Als inleiding volgende anecdote, die men kan vinden in de *Mémoires* van Hortense de Mazarin, gepubliceerd in 1675⁽¹⁰⁾.

Het zesjarige prinsesje van Bouillon wordt voor de grap gehouden, en men vertelt haar dat zij zwanger is. Het kleine meisje ontkent dit, maar wanneer zij de volgende morgen wakker wordt vindt zij een pasgeboren kindje bij haar in bed. Zij is verbaasd en zegt dat dus niet alleen de Heilige Maagd iets dergelijks kan tegenkomen. Iedereen vindt deze opmerking geestig.

Dan wordt de vraag gesteld wie wel de vader kan zijn en na enig nadenken noemt het meisje twee namen die in aanmerking komen, want — zegt zij — alleen deze twee mannen hebben mij ooit een kus gegeven.

Niemand ziet in deze grap iets bedenkelijks, maar men stelle zich de situatie voor wanneer in deze tijd met zesjarige meisjes zulke grappen zouden geënceneerd worden. Waarschijnlijk zou het meisje (alhoewel, het is een prinses...) onmiddellijk geplaast worden op grond van art. 36, § 2 Jeugdbescherming!

Wat bewijst deze anecdote?

Gewoon dat het kind in de 17de eeuw nog geen kind geworden was, en nog volledig behoorde tot de wereld der volwassenen.

Tientallen voorbeelden illustreren en bewijzen deze stelling.

Erasmus draagt de uitgave van zijn *Colloquia* in 1522 op aan het zesjarig zoontje van zijn uitgever; op achtjarige leeftijd beheerst Goethe vloeiend Duits, Frans, Italiaans, Grieks en Latijn; op dezelfde leeftijd vertaalt Agrippa d'Aubigné Plato uit de oorspronkelijke tekst in het Frans, enz.

De ontdekker van het kind is, — zoals bekend — Jean-Jacques Rousseau, en vanaf dat ogenblik begint een ontwikkeling in de opvoedkundige begeleiding van het kind, die hier op neerkomt dat het totaal gaat vervreemden van de wereld der volwassenen, en dat het ogenblik van de volledige volwassenheid steeds maar verder wordt verschoven.

Nogmaals, ter illustratie: William Pitt werd in 1783 op 25-jarige leeftijd premier van Engeland; en... Hippolyte Metdepenningen wordt doctor in de rechten en advocaat op 19-jarige leeftijd!⁽¹¹⁾

Deze evolutie is overigens verre van beëindigd; integendeel, de infantilisatie van het onderwijs gaat verder.

Vergelijkt u maar even de schoolboeken welke dertig-, twintig-, of zelfs tien jaar geleden gebruikt werden, met deze van uw kinderen. Vergelijkt u de huidige encyclopedieën met vroegere uitgaven: het verschil vergt geen commentaar.

Zij werden aangepast, en komen op een verstaanbaar niveau: het niveau van het stripverhaal: Suske en Wiske, Kuifje, The Peanuts, noemt u maar op.

En de evolutie gaat verder: men spreekt reeds over *adult education*, en niemand merkt de contradictio in terminis.

Een onderzoek en analyse van de konsekventies van deze ontwikkeling op louter juridisch vlak zou een boeiend onderwerp op zichzelf zijn. Want zo stelt zich toch onmiddellijk de vraag waarom de *Code Napoléon* van 1804 — dus een tijdperk waarin het kind *qua talis* nog nauwelijks was ontdekt — toch de meerderjarigheid bepaalde op 21 jaar.

Wij kunnen hierop nu niet verder ingaan, maar zeker is wel dat dit niets te maken heeft met opvoedkundige inzichten van het ogenblik, maar slechts te beoordelen is als een reactie van *beati possidentes* op louter vermogensrechtelijk gebied⁽¹²⁾.

Keren wij terug naar de paradoxale situatie op heden, waarbij toch niet verwonderlijk is dat een bijzondere conflictsituatie ontstaat bij jeugdigen, waarvan iedereen aanvaardt dat ze — ingevolge diverse invloeden die buiten beoordeling blijven — « vroeg rijp » zijn, maar voor wie anderszijds met alle middelen de drempel naar volwaardige volwassenheid steeds verder wordt verlegd.

Het is bv. merkwaardig hierbij te bedenken dat in ons recht de leerplicht werd geconstrueerd als een verplichting opgelegd aan de ouders, niet als een recht van de kinderen⁽¹³⁾.

Minderjarigen zijn nu eenmaal onbekwaam, en hebben weinig rechten⁽¹⁴⁾, en de enige uitzondering die hun sedert lang was voorbehouden was de uitoefening van een politiek recht⁽¹⁵⁾, nl. het recht militaire dienstplicht te vervullen. Nooit werd betwist dat de minderjarige volledige handelingsbekwaamheid heeft om inzake militie op te

treden ⁽¹⁶⁾.

Recent werden deze rechten uitgebreid: zo bv. de mogelijkheid voor de 18-jarige om dienst te weigeren uit gewetensbezwaren ⁽¹⁷⁾, of de uitbreiding van het kiesrecht inzake gemeenteverkiezingen, ook tot 18-jarigen ⁽¹⁸⁾.

Wat betreft vrijheid van geweten en eredienst bestaat wel de mogelijkheid te opteren voor lessen in moraal of voor godsdienstles ⁽¹⁹⁾, maar principieel zijn het wel nog steeds de ouders die beslissen over de godsdienstige opvoeding van het kind ⁽²⁰⁾.

Andere conflicten houden verband met het recht van toezicht op briefwisseling, waar ook de regel geldt dat de ouderlijke macht primeert ⁽²¹⁾, of bv. het recht op beroepsgeheim vanwege een geneesheer: hier wordt dan wel aangevaard dat de minderjarige daarop aanspraak kan maken ⁽²²⁾.

Als bijzonder onrechtvaardig voelen vele minderjarigen — en let wel, bij dit ganse betoog spreek ik uitsluitend over jongeren rond de 20 jaar — de afhankelijke positie aan waarin zij zich bevinden wanneer zij wensen te huwen, en de ouderlijke toestemming hiervoor moeilijk of niet kan bekomen worden. De jeugdrechtbank kan deze toestemming slechts verlenen op vordering van de Procureur des Konings (art. 160 bis B.W.).

Als gezegd, velen zien geen enkel bezwaar meer tegen het gaan samenwonen in concubinaat, en wanneer men met hen hierover discussieert krijgt men niet zelden als antwoord dat zij van deze levenswijze weinig of geen praktische nadelen verwachten.

De rechtswaardering van het concubinaat is inderdaad momenteel ook zo geëvolueerd, dat alhoewel de civiele wetgever het eenvoudig ignoreert, het sociaal zekerheidsrecht dit taboe bijna volledig heeft doorbroken, via terminologie als «personen waarmede de gerechtigde leeft» ⁽²³⁾, «de niet-beloonde huishoudster» ⁽²⁴⁾, de «personen die in feite voor de opvoeding van de kinderen instaan» ⁽²⁵⁾, enz.

De discrepantie die ontstaan is tussen een louter civielrechtelijke waardering — men denke bv. aan het leerstuk over schenkingen en testamenten tussen concubijnen — ⁽²⁶⁾ en de materieel realistische houding daartegenover van de sociale wetgever, kan niet anders dan een indruk van hypocrisie nalaten, en dit is precies een gebrek dat bij jongeren over het algemeen sterk wordt afgekeurd.

Bezinning over deze en nog vele andere problemen van minderjarigen, die in onze consumptiemaatschappij ontgensprekelijk, en vanuit vele oogpunten bekeken, een belangrijke categorie van rechtsonderhorigen vormen, lijkt mij nuttig en ten stelligste verantwoord.

Het zou mij verheugen mocht deze bescheiden bijdrage, waartoe ik mij thans moet beperken, anderen inspireren tot verder onderzoek en uitwerking.

II. — Wagen wij ons nu in de doolhof van het gerechtsgedebouw — tussen haakjes gezegd — een beschrijving die soms letterlijk het geval is: maar dit behoort dan weer tot die categorie van grieven waarover ik het niet zou hebben.

Magistratuur en balie hebben minstens dit gemeen dat zij sedert onheuglijke tijden een geliefkoosd onderwerp en mikpunt zijn geweest en gebleven van karikaturisten en cynische waarnemers van het dagelijks leven in een gerechtsgedebouw.

Over beiden bestaat een omvangrijke literatuur, en wanneer wij daarin nagaan waarom magistraten zo dikwijls op de korrel worden genomen dan blijkt zich dit hoofdzakelijk te herleiden tot wat de Nederlandse politicoloog Hans Daudt *maatschappelijke bijziendheid* heeft genoemd, een gebrek dat hij meent te kunnen vaststellen bij elke elite in de maatschappij, en waarvoor hij overigens ook een remedie voorziet: nl. zich minstens éénmaal per week met

fiets, bus, tram of trein (tweede klasse!) naar zijn werkkring te verplaatsen... ⁽²⁷⁾.

Toegepast op magistraten zou dit hierop neerkomen dat zij telkens weer zouden falen om de juiste toon te vinden tegenover, voornamelijk delinquenten, die precies het meest voorkomen uit maatschappelijke bevolkingslagen waartegenover zij niet anders dan verschillend en vreemd kunnen staan.

In alle oprechtheid geloof ik nochtans niet dat de rechtzoekende hier enige gegronde reden zou kunnen vinden om huiverig te staan tegenover onze magistratuur.

Deze huiver, maar ook gebrek aan waardering, ontstaan ongetwijfeld veeleer omdat magistraten nu eenmaal ontbreken in het totaal beeld van het dagelijks leven van rechtzoekenden, die immers toch maar één- of tweemaal in hun leven een rechtszaal binnenkomen.

In Nederland hebben magistraten tijdens een bijeenkomst van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak ooit het idee naar voor gebracht de publiciteitsmedia in te schakelen om hun imago te verbeteren ⁽²⁸⁾.

Soms heb ik inderdaad wel de indruk dat het publiek, ingevolge invloed van film en televisie, meer vertrouwd is met een terechtzitting naar Angelsaksisch model, dan naar het onze.

Men zou zo nog even kunnen doorgaan — en anecdotes op dit gebied zijn legio — maar ik wou nu toch de discussie verleggen, en wel naar de vraag of wij eigenlijk van de man-van-de-sstraat, qua beoordeling en waardering van de magistratuur, nog wel mogen verwachten katolieker te zijn dan de Paus.

De scheiding der machten is een grondbeginsel van ons publiek recht, en elk handboek van Staatsrecht legt er de nadruk op dat dit precies het wezensonderscheid is tussen de rechtsstaat en de totalitaire, of politiestaat ⁽²⁹⁾.

Als derde staatsmacht heeft het gerecht hierbij een uiterst belangrijke rol te spelen, en zo is het o.m. haar taak billijkheid en menselijkheid in het rechtsleven in te brengen, als correctief op het altijd strakke en onpersoonlijke van wetteksten ⁽³⁰⁾.

Als ideaal beeld hoort het gerecht dan ook het laatste bolwerk te zijn tegen de onmenselijkheid van de samenleving.

Wie heeft echter de illusie dat deze mooie principes behoorlijk zijn overgekomen, en bij de rechtsonderhorigen het besef leeft dat het de rechterlijke macht is die instaat voor de bescherming van het individu en subjectieve rechten en vrijheden t.a.v. de overheid waarborgt.

Wanneer het dan toch zo moeilijk blijkt te zijn dit inzicht te verwerven, zal de waardering voor de rechterlijke macht — die men daarbij redelijkerwijze mag verwachten — zeker niet gestimuleerd worden wanneer de zojuist geformuleerde beginselen gaan vervagen en quasi onzichtbaar worden in het staatsbestel. Want, om het met de woorden van Minister Vranckx te zeggen: «men mag niet blind zijn voor de werkelijkheid» ⁽³¹⁾.

En deze werkelijkheid te illustreren is niet moeilijk: nemen wij bv. een boek dat in 1965 is verschenen, op naam van de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt, de heer Arthur Gilson, en dat de titel draagt: «Pour une Démocratie efficace» ⁽³²⁾. U zal er tevergeefs zoeken naar enige vermelding van de rechterlijke macht, en «les composantes du pouvoir» zijn: de politieke partijen, de groepen (waaronder hoofdzakelijk de syndicale, patronale en professionele organisaties) en de publieke opinie.

De scheiding der machten heeft kwasi-volledig plaats gemaakt voor een monistisch systeem, het meesterschap van de parlementaire meerderheid.

Kenmerkend voor deze verschuiving is dat de nieuwe machtsverhoudingen door de rechtzoekende wel als reëel ervaren worden, want meer en meer komt hij in aanraking

met een groter en sterker wordende ambtenarij, met allerlei diensten t.a. waarvan zelfs ministers vrijwel machteloos blijven, al dragen zij er de grondwettelijke verantwoordelijkheid voor.

Wanneer de handelingen van deze ambtenaren onbillijk worden, zonder formeel strijdig te zijn met de wet, wordt meteen de mogelijkheid ontnomen zich tot de rechtbanken en hoven, of tot administratieve rechtscolleges te wenden (³³).

De gevolgen van deze ontwikkeling hoeven geen verder betoog: de kloof wordt breder, en de man-van-de-sstraat wordt nog meer huiverig tegenover het gerechtelijk apparaat, dat ondanks een bewaard decorum in vele gevallen niet meer de aangewezen weg lijkt te zijn, die leidt naar de oplossing van zijn problemen.

Bij gelegenheid van het volledige in voege treden van het Gerechtelijk Wetboek, heeft Z.M. de Koning in zijn rede van 25 november 1970 gesproken over een gezonde en harmonieuze samenwerking tussen de drie grondwettelijke machten (³⁴).

Alleen reeds de lectuur van de parlementaire stukken inzake Begroting van het Ministerie van Justitie, en de debatten hierover gehouden in Kamer en Senaat, laten eerder de indruk na dat deze harmonieuze samenwerking niet lang kon behouden blijven.

Begin 1971 kenden wij de bijna volledige ontreding van het gerechtelijk apparaat. Een gezond beleid en de nodige samenwerking hadden deze zeker kunnen voorkomen, minstens de oplossing ervoor kunnen bespoedigen.

Zelfs de tussenkomst en de inspanningen van korpsoversten — en mag ik eraan herinneren dat zij daarbij werden gesteund door onze balie, op initiatief van de Vlaamse Conferentie (³⁵) — mochten niet baten, en men verkoos de uitvlucht van de kinderziekte, die haar « normaal » verloop moest kennen.

Er was en blijft ook de kwestie van de aanpassing van de wetten van de magistratuur. Ook hier blijft een gezond beleid letterlijk en figuurlijk teveel gevraagd. Daarbij is opvallend dat diverse aspecten van de gewijzigde machtsverhoudingen waarvan zo juist sprake, in deze om de hoek komen kijken.

Statistieken, zegt men, liegen niet, welnu: tussen 1952 en 1968 verhoogde de wedde van de magistraten met 58%, deze van de Staatsambtenaren echter met 207% (³⁶).

Mogelijk werd ook dat van vakbondszijde een circulaire werd verstuurd aan alle leden van zittende en staande magistratuur, vermeld in het administratief gerechtelijk jaarboek, en waarin wij lezen:

« Waarde Kameraad... kom bij ons, betaal uw lidkaart, en wij zullen voor u zorgen... » (³⁷).

U ziet, niet alle kloven worden breder!

Ik moge concluderen met een citaat — het is meteen een hulde en een groet van de ehe verklede man aan de andere:

« Celui des trois pouvoirs que l'on semble le plus disposé à sacrifier, le pouvoir judiciaire, serait, au contraire, celui que, dans une démocratie, on devrait fortifier avec le plus de soin » (³⁸).

III. — Aan het slot van een gastcollege dat de Heer Procureur-generaal Jacques Matthijs dit jaar heeft gegeven aan de Rijksuniversiteit te Gent, werden twee wensen geformuleerd: (³⁹)

1. dat het Openbaar Ministerie, bij zijn optreden in het privaatrechtelijk geding, als onafhankelijk adviserend rechtsorgaan, de polariserende factor zou worden, die gelijktijdig op hoven en rechtbanken in eenzelfde rechtsgebied een katalyserende uitwerking zal uitoefenen;

2. dat wanneer dit resultaat wordt bereikt, de rechtzoekenden het Openbaar Ministerie met minder on dankbaarheid zouden bejegenen.

Alhoewel hierbij uitsluitend werd gedacht aan de rol van het Openbaar Ministerie als hoofd-, tussenkomende-, of gevoegde partij in een privaatrechtelijk geding, moge ik deze hoop toch als uitgangspunt nemen voor enkele beschouwingen over het Parket in het algemeen, en het formuleren van enkele andere wensen.

Voor zover dit nog niet het geval is, is wel zeker dat de eerste wens zal vervuld worden.

Dit omdat in ons rechtsgebied het Parket-generaal een korps is waarvan een vastberaden en nauwkeurig bepaald beleid duidelijk zichtbaar en voelbaar is.

Daarbij komt dat niemand de degelijkheid, ernst en eerlijkheid, en niet te vergeten de stimulerende werkkraft die erachter schuil gaat, zal durven ontkennen, en men weet dat kwaliteit gemakkelijk aan de man wordt gebracht.

De vraag is wel of in zo'n situatie gezonde en gewenste verhoudingen ontstaan; ik verklap zeker geen geheimen wanneer ik beweer dat velen dit durven betwijfelen.

Het doorwegen van een quasi-gemonopoliseerd beleid verwekt een asymmetrie die slechts aanleiding kan geven tot versterking van de gerechtelijke vrede, en tot vermoedens en geruchten — het gerechtsgedebouw is nu eenmaal een plaats waar veel gebabbeld wordt.

Zo krijgt men onwillekeurig de neiging telkens wanneer men zich over de gang van bepaalde zaken gaat verwonderen, daarbij de onnaspeurlijke wegen van het Parket te gaan vermoeden. Maar laten wij geruchten voor wat zij waard zijn, en spreken wij over enkele feiten.

Zo mag toch wel de wens geuit worden dat ook voor de Rechtbank van Eerste Aanleg de toebedeling van zaken aan de verschillende kamers van de Rechtbank zou gebeuren op initiatief van de korpsoverste, zoals dit het geval is voor het Hof van Beroep.

Anderzijds berust de reglementering van werking en organisatie van onze griffies grotendeels op circulaire uitgaande van het Parket-generaal.

Stedijds ontstond een incident, toen een advocaat wou verschijnen loco een confrater, en de griffier dit weigerde te akteren. Noch de Rechtbank, noch de Balie bleken kennis te hebben gekregen van deze richtlijnen aan de griffies.

Het zou zeker ook wenselijk zijn dat beiden de circulaire die hen aanbelangen in mededeling zouden ontvangen; een harmonieuze samenwerking tussen de drie korpsen zou er baat bij vinden.

De oorspronkelijke redactie van art. 742 Ger. W. voorzag dat partijen het origineel en een eensluidend verklaard afschrift van hun conclusies zouden neerleggen ter griffie. Intussen werd dit artikel gewijzigd, en is enkel neerlegging van een origineel voorzien (⁴⁰).

Lang voordien nochtans was aan de griffies opdracht gegeven slechts een origineel van conclusies te aanvaarden.

Dit is zeker een onbelangrijk detail, en vanuit praktisch standpunt gezien was dergelijke maatregel wel te verdedigen. Toch kijkt men even op wanneer een orgaan van de wet, dat verwacht wordt toepassing van de wet te vragen en te waarborgen, plots vraagt een vigerende wetsbepaling slechts gedeeltelijk te willen toepassen.

Wat betreft de tweede wens van de Heer Procureur-generaal, vrees ik dat deze slechts moeilijk kan in vervulling gaan.

Ongetwijfeld bestaat er voor de rechtsonderhorigen veel reden tot dankbaarheid, maar zij hebben gewoon nauwelijks enig idee over de belangrijke rol van het Openbaar Ministerie in het privaatrechtelijk geding.

Zij ontmoeten het Parket slechts als verdachte, of via de communicatie-media.

En vermits van een verdachte toch weinig dankbaarheid kan verwacht worden, blijven enkel pers, radio en televisie over.

Wij leven niet in Frankrijk, waar persconferenties door

onderzoekersrechters en parketmagistraten — en overigens ook door advocaten — als normaal worden aanvaard, maar ook bij ons speelt bv. de pers toch een zeer belangrijke rol tijdens het strafonderzoek.

En het gebeurt zelfs al eens dat een wedersamenstelling plaats heeft, waarbij wel de pers wordt toegelaten, maar niet de raadsman van de verdachte.

Men kan niet genoeg benadrukken dat het publiek ook inzake het rechtsleven zeer sterk wordt beïnvloed door hetgeen in de pers wordt gelezen; meer dan wij kunnen vermoeden wordt ook over deze onderwerpen gesproken en nagedacht, en ontstaat een bepaalde optiek.

Moet er bv. nog gewezen worden op de invloed van de pers in Assisenzaken, waar ook de opinie- en besluitvorming van de juryleden minstens grotendeels wordt geconditioneerd door de al dan niet geromanceerde persverslagen.

En terzijde opgemerkt: dikwijls blijkt dit toch een ernstige handicap te zijn voor waardering van de publieke vordering bij deze zwaarwichtige verstoringen van de rechtsorde. Tenzij ook waarheid schuilt in het feit dat men geen donderpreken meer verwacht in de gerechtszaal, nu deze reeds lang uit onze kerken zijn verdwenen.

M.a.w. gebrek aan relativiseringsvermogen zou hier van het ene uiterste naar het andere leiden: van doodstraf naar vrijspraak; zeker is dat geen van beiden een normaal rechtsgevoel bevredigen kan.

Wat leest men zoal nog waarbij beoordeling van het Openbaar Ministerie aan bod komt?

Er waren de laatste jaren een aantal vervolgingen op grond van openbare zedenschennis, die grote publiciteit hebben verkregen.

Anderen hebben hierover reeds uitvoerig gesproken, en ik kan er nauwelijks op terugkeren ⁽⁴¹⁾.

Een feit is wel dat het publiek hierop verschillend heeft gereageerd, maar de gemeenschappelijke noemer blijft daarbij toch gebrek aan inzicht over structuren en oorzaken die een eenvormige politiek in deze in de weg staan.

Men weet dat ook scherpe veroordelingen van de publieke vordering in enkele zaken te noteren zijn. Ik kon niet nalaten er één te citeren: « *un magistrat aussi vertueux qu'ignare du parquet (...) dont la pudibonderie est célèbre dans les annales judiciaires de mon pays* ».

Ik neem deze waardering niet voor mijn rekening, ik heb ze gewoon gelezen, in het zopas verschenen tweede deel van de *Mémoires* van Marcel-Henri Jaspas, oud-minister en ambassadeur van België ⁽⁴²⁾.

Een derde voorbeeld tenslotte, — maar het is het belangrijkste — betreft de toepassing van voorarrest.

Ook hier onderschatte men niet de reactie van de man-in-de-sstraat, die belangstelling heeft gehad voor de ruime commentaren op ons huidige systeem van voorlopige hechtenis, in diverse kranten verschenen naar aanleiding van de zaak Babylon.

Kort nadien leest dezelfde man dat in een ander rechtsgebied enerzijds een bekend ex-wielrenner, en anderzijds een dokter, verdacht van oplichting voor een bedrag van 20 miljoen, niet in voorarrest blijven.

Verre van mij enig oordeel uit te spreken over deze drie vermelde voorbeelden; — ik ken de dossiers niet, en deze zaken zijn overigens nog sub judice.

Ook hier stel ik gewoon vast, zoals de publieke opinie.

Daarenboven aarzel ik nogmaals over voorarrest te spreken, want langzamerhand is hierover nu toch wel alles gezegd en geschreven.

Laat ik derhalve eens een niet-jurist aan het woord, en luisteren wij even naar volgend commentaar, dat ik letterlijk overnam uit een dagbladartikel:

« Men kan niet duidelijk genoeg stellen en blijven herhalen: de wetgeving over de voorlopige hechtenis mag op geen enkele wijze worden aangewend als een bijkomende

vorm van bestraffing. Ze dient uitsluitend om het onderzoek mogelijk te maken in gevallen waarin de verdachte dit ernstig zou kunnen bemoeilijken en waarin de openbare orde werkelijk een voortgezet gevaar loopt. Dat de parketten dit maar niet willen geloven, moet voor de wetgever een uitnodiging zijn om het beginsel van het voorarrest opnieuw en in alle duidelijkheid te omschrijven » ⁽⁴³⁾.

Duidelijker en konkreter kan het niet gezegd; ik vrees alleen dat wij inderdaad zullen moeten wachten tot de wetgever op zijn beurt zal geloven en inzien dat de prerogatieven van de correctionele rechtbank nog het best door haarzelf worden uitgeoefend, en dus dringend corrigerend moet opgetreden worden.

Tenzij wij intussen zouden mogen verwachten dat dit in ruimere mate zou gaan gebeuren door onze onderzoeksgerechten, voor wier houding wel een verklaring zal bestaan, maar — met alle respect — welke in sommige gevallen toch onbegrijpelijk voorkomt.

Wanneer een einde wordt gesteld aan het huidige systeem, « *un procédé courant de politique criminelle par intimidation générale* » ⁽⁴⁴⁾ zal dan in elk geval het voornaamste huiververwekkende element in ons rechtsleven verdwenen zijn.

IV. — Last but not least iets over de balie, haar rol en invloed in het rechtsleven.

« *On nous connaît mieux par Daumier que par nous-mêmes* » — deze uitspraak van Mr. A. Chardon werd geciteerd op het congres van het Verbond van Belgische Advocaten te Verviers in 1971 ⁽⁴⁵⁾, en men vindt haar nogmaals terug in de inleidende nota tot het Congres van één maand geleden te Mechelen ⁽⁴⁶⁾.

Pre-adviezen en resoluties van beide congressen leveren dan ook het duidelijke bewijs dat een verandering van deze situatie algemeen wordt gewenst.

De voornaamste thema's van het laatste congres, met name « De advocaat en de kleine en middelgrote onderneming » ⁽⁴⁷⁾ en « Recht voor allen » ⁽⁴⁸⁾ blijken precies tegemoet te komen aan de opmerking van Prof. A. Tunc: « *méprisés des riches, détestés des pauvres* », en een poging in te houden om beide categorieën van rechtzoekenden minder reden tot ongenoegen te bezorgen.

Mag ik voor de toekomst een pleidooi houden en aandacht vragen voor een analyse van doeleinden en middelen van de advocatuur binnen de strafrechtspleging.

Alhoewel Procureur-generaal H. Bekaert destijds in een circulaire van 1948 de tussenkomst van de advocaat een essentieel en ook nuttig bestanddeel van de rechtsbedeling heeft genoemd ⁽⁴⁹⁾ moet toch wel ingezien worden dat de rol van de raadsman in strafzaken eerder steeds een relatieve betekenis heeft gehad, en deze dreigt wellicht nog terug te lopen.

Inzake straftoemeting en vervolging begint zich zeker een beleid te ontwikkelen, en derhalve zullen in toenemende mate allerlei kwesties in het strafproces in beleidstermen aan de orde komen.

Als advocaat zijn wij niet gewoon in deze categorieën te opereren, maar denken wij te veel in termen van de individuele cliënt.

Het is echter denkbaar dat de raadsman zijn rol voor zijn individuele cliënten gezamenlijk slechts bevredigend kan vervullen wanneer hij tegenover het beleid van openbaar ministerie en rechter van zijn kant ook beleid voert. Zo kan een advocaat die uitsluitend handelt in het belang van zijn individuele cliënt op zeker ogenblik geneigd zijn een aantal onjuistheden in de strafprocessuele gang van zaken te aanvaarden, en af te zien van een « hard » optreden daartegen, omdat hij meent daarmee het belang van deze cliënt te dienen. Daardoor kan hij evenwel indirect en passief een structuur van het strafproces laten

groeien die de totaliteit van zijn cliënten benadeelt⁽⁵⁰⁾.

Het komt er ook op neer onze rol niet te beperken tot formeel juridische aspecten, die in het geheel van de strafrechtspleging van ondergeschikte betekenis zijn.

Zonder beleid van onzentwege wordt het strafproces scheefgetrokken, en deze asymmetrie bergt gevaren in voor de hervormingen die zich ook op het gebied van straf-toemeting moeten gaan voltrekken.

Het ontelbaar aantal kritieken en affirmaties die bij de openbare opinie in omloop zijn over de advocaat, behandelen en van commentaar voorzien is een onbegonnen werk.

Laten wij zeggen dat ze alle wellicht een zekere waarheid bevatten, maar toch meestal afkomstig zijn van een onvolledig gegronde en zelfs volkomen valse besluitvorming.

Verbetering van dit imago meen ik, zoals Deken Achille De Gryse, niet te moeten zoeken bij publiciteit — hoe waardevol ook het gebruik van dit medium zou kunnen zijn — maar wel in bevoegdheid en efficaciteit⁽⁵¹⁾.

Precies deze beide kwaliteiten moeten de advocaat in staat stellen niet alleen de drempelvrees op te heffen die bij de rechtzoekende zou bestaan om hem te consulteren, maar ook — en wie is er beter voor geplaatst — om in het algemeen elke communicatiestoornis t.a.v. het gerechtelijk apparaat weg te werken.

Men zal dit waarschijnlijk als chauvinistisch beschouwen, en anderen zullen bv. de maatschappelijke werker zien als hét element dat de brug kan slaan tussen rechtspraak en sociaal milieu, door het maatschappelijk onderzoek dat moet toelaten inzicht te geven over de omgeving waarin de rechtssubjecten leven⁽⁵²⁾.

Maar wanneer velen huiverig staan tegenover het inschakelen van een advocaat voor de oplossing van hun problemen, en liever hun toevlucht nemen tot technici in een bepaalde materie, blijft dit toch hoofdzakelijk het gevolg van de mening dat hierdoor ipso facto met bijna stellige zekerheid een procedure zal worden ingeleid voor de rechtbank.

M.a.w. men ziet nog steeds teveel de advocaat als pleiter, die tegen alles doorzet, en voor wie als theoreticus van « Der Kampf ums Recht » verzoening geen recht kan doen ontstaan⁽⁵³⁾.

Ik weet het, hier stamp ik open deuren in. Hoe kan het ook anders, wanneer men zich in een doolhof waagt, en daarbij al zoekend naar dezelfde plaatsen moet terugkeren. Maar zelfs hij, die met opzet de doolhof heeft betreden kan niet de bedoeling hebben er bestendig te verblijven.

De opdracht de uitgang te vinden geldt dus wel des te meer voor hen die er slechts onvrijwillig en ingevolge een complexe reeks van gegevens en invloeden in verzeild zijn geraakt.

De uitgang vinden betekent creatie van rechtsbesef, en dit veronderstelt bijna dat al wie daarbij betrokken is, geen gebreken zou hebben, geen *Struggle for life* zou kennen, en wars zou blijven van elke materiële bekommernis: want ook deze elementen zijn niet weg te cijferen wanneer men over vervreemding spreekt.

Voor ons, bewoners van het gerechtsgebouw, is deze opdracht des te moeilijker, daar de rechtzoekende precies in en door onze handelwijze de rechtsorde zal moeten ervaren.

De beste weg lijkt mij dan ook benadering en aanvaarding van de mens — wie of wat hij ook moge wezen.

Of om het te zeggen met de aloude uitroep van Terentius — en het is mijn conclusie: *Homo sum: humani nihil a me alienum puto*.

(1) Van der Poel, C., in *Vooruit* van 3 maart 1972, onder de titel: « In Gentse wetswinkel gratis juridische raad ».

(2) Parl. Besch., Senaat, Zitt. 1963-64, Stuk nr. 60, blz. 7 en volg.

(3) Onder recente publikaties moge ik verwijzen naar: Storme, M., *IJdelheid des rechts, in Plus est en vous*, Opstellen over recht en cultuur, aangeboden aan Prof. Mr. A. Pitlo, Haarlem, Tjeenk Willink, 1970; — Van Veen J., *De rechten van de mens — De mensen van het recht*, Opstellen over de praktijk van de Nederlandse rechtspraak, Amsterdam, 1971.

(4) Tunc, A., *Le droit et les juristes dans la société contemporaine*, Ann. dr. sc. et pol., 1964, 39 en volg.

(5) Renard, G., *Le droit, la justice et la volonté*, Conférences d'introduction philosophique à l'étude du droit, Paris, 1924; — zie ook: Vranckx, A., *Iedereen wordt geacht de wet te kennen*, R.W., 1955-56 1217.

(6) Van Eeckhaut, P., *Recht in een averechtse maatschappij*, R.W., 1970-71, 729 en volg.

(7) « dergelijke vermenigvuldiging van procedures is werkelijk niet aanbevelenswaardig en wordt een mensonwaardige lijdensweg wanneer in die verschillende rechtsplegingen nog telkens hogere beroepen worden ingesteld, zonder de aanvragen van kosteloze rechtspleging te vergeten » (Gent, 26 mei 1966, R.W., 1966-67, 1484).

(8) Matthijs, J., *De familierechtbank: proeve tot een gerechtelijk experiment*, R.W., 1972-73, 97 en 145 en volg.

(9) Ariès, Ph., *Renouveau des idées sur la famille*, blz. 164.

(10) Hortense de Mazarin, *Mémoires*, Keulen, 1675, blz. 11 en volg.; zie ook: Elias, N., *Ueber den Prozess der Zivilisation*, I, blz. 244; en: Van den Berg, J.H., *Metabatica*, Beginselen van een historische psychologie, aan wie deze ideeën ontleend werden.

(11) Quintyn, J.-P., H. *Metdepenningen*, R.W., 1971-72, 545.

(12) Fenet, *Recueil complet des travaux préparatoires du Code civil*, o.m. X, blz. 716 en volg., en IX, blz. 734 en volg.; — zie ook Boute, M., *De leeftijden in het recht*, T.P.R., 1971, 187.

(13) A.P.R., Tw. *Leerplicht*, door A. Vander Stichele, nr. 3 en volg.

(14) Van Gerven, W., *Beginnels van Belgisch privaatrecht, I, Algemeen deel*, nr. 106 en volg.; — Vgl. De Page, I, nr. 78, blz. 90, en II, nr. 15, A, blz. 31, « ... le résultat en est que, pratiquement pour tous les actes de la vie courante, l'incapacité du mineur n'est, sous certaines réserves, plus qu'un principe théorique »; — Von den Busch, *Rechten en vrijheden van de minderjarigen*, Jura Falconis, 1971-72, 57.

(15) G.W., art. 118; — Sw., art. 31, 6° — zie ook Cass., 30 april 1936, Pas., 1936, I, 230.

(16) A.P.R., Tw. *Militie*, door H. Van Eecke, nr. 338.

(17) Wet van 3 juni 1964, B. Stbl., 19 juni 1964; Omnilegie, 1964, nr. 634;

(18) Wet van 1 juli 1969, B. Stbl., 12 juli 1969, Omnilegie, 1969, nr. 816.

(19) Wet van 2 juni 1970, B. Stbl., 9 januari 1971; Omnilegie, 1971, nr. 8.

(20) De Page, I, nr. 767; — Dekkers, I, nr. 351. Bij onenigheid tussen vader en moeder is art. 373 B.W. toepasselijk.

(21) Ibidem; — Les Nouvelles, Droit civil, II, *Puissance paternelle*, nr. 82.

(22) Minderjarigen onder de 18 jaar kunnen geen postliggende stukken ontvangen zonder toelating van hen onder wier gezag of toezicht zij staan. (art. 65 van het M.B. van 12 januari 1970, houdende reglementering van de postdienst, B. Stbl., 23 april 1970; Omnilegie, 1970, nr. 409.

(23) Blanpain, R., *Juridische aspecten van medisch beroepsgeheim*, Acta hospitalia, 1965; — Dierkens, R., *De biologische mens in het recht*, T.P.R., 1972, blz. 183 en volg., nr. 13.

(24) Arbeidsongevallen: Rg. B. van 19 oktober 1944, art. 12, gewijzigd bij K.B. van 14 februari 1967, art. 10. (Omnilegie, 1967, nr. 166).

(25) Art. 165 § 1, 3° K.B. van 4 november 1963, tot uitvoering van de wet van 9 augustus 1963, tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (Omnilegie; 1963, nr. 1073).

(26) Inzake wetgeving op de gezinsprestaties. Zie voor de ganse problematiek: Vandenberghe, H., *De juridische betekenis van het concubinaat*, Gent-Leuven, 1971, nr. 37 en volg.

(27) Vandenberghe, H., o.c., nr. 77 en volg. (Hoofdstuk III); — wat betreft de fiscale wetgeving: ibidem, nr. 45 en volg.

(28) Daudt, H., *De zwevende kiezers en hun stemmen*, geciteerd door Van Veen, J., o.c., blz. 10.

(29) Van Veen, J., o.c., blz. 22.

(30) Duverger, M., *Droit constitutionnel et institutions politiques*, I, Parijs, 1959; — Radbruch, *Einführung in die Rechtswissenschaft*, Stuttgart, 1952, blz. 59; — Garsonnet - Cezar - Bru, I, blz. 5.

(31) Senator Frans Baert, in zijn interpellatie tot de Heer Minister van Justitie over de noodtoestand in het gerecht, op 18 maart 1971; Parlem. Hand., Senaat, en Beknopt Verslag, blz. 494.

(32) Vranckx, A., *Is een Belgische ombudsman welkom?* Preadvies voor het XXIIIste Kongres van de Vlaamse Juris-

tenvereniging, gehouden te Leuven op 11 mei 1968, R.W., 1967-68, 1846.

(32) Gilson, A., Ladrière, J., Chaumon, M., Persoons, Fr., Kervyn de Lettenhove, A., *Pour une démocratie efficace*, Leuven, 1965.

(33) Van Impe, H., *Enkele rechtsvergelijkende beschouwingen in verband met het ambt van ombudsman*, Preadvies voor hetzelfde congres, R.W., 1967-68, 1851 en volg.

(34) R.W., 1970-71, 675; — J.T., 1970, 717.

(35) Zie o.m. de persverslagen van 13 en 15 maart 1971.

(36) Tussenkomen van de heer Van Lidth de Jeude, Kamer van Volksvertegenwoordigers, Vergadering van 3 maart 1971, *Parlem. Hand.*, nr. 51, blz. 10.

(37) *ibidem*.

(38) Hauriou, M., *Précis de droit constitutionnel*, 2de uitg., Parijs, 1929.

(39) Mattheijs, J., *De rol van het openbaar ministerie in het privaatrechtelijk geding*, Gastcollege aan de R.U.G., op 28 februari 1972.

(40) Art. 9 van de wet van 24 juni 1970 (B. Stbl., 21 augustus 1970; *Omnilegie*, 1970, nr. 1074).

(41) Dreessen, L., *Censuur en goede zeden*, R.W., 1971-72, 401; — Coppieters, M., *Openbare orde en goede zeden gecommentarieerd* R.W., 1971-72, 2001.

(42) Jaspas, M.-H., *Changements de décors*, Fayard, Parijs, 1972, blz. 263-64.

Feitelijke gegevens over de hier gecommentarieerde zaak vindt men bij: Corman, M., *Outrage aux Mœurs*, Tribord, Brussel, 1971.

(43) De Standaard, 15 juli 1972, onder de titel: *Babylon en Don Quichote*

(44) Versele, S., *La détention préventive en cas d'ivresse au volant*, J.T., 1953, 593.

Het XXIVste Interuniversitair Rechtscongres gehouden te Leuven op 16 en 17 maart 1972 was volledig gewijd aan het probleem van de voorlopige hechtenis (zie Jura Falconis, 1971-72, nr. 5).

(45) *De Advocaat*, nr. 1, blz. 23.

(46) De Gryse, L., *Inleidende Nota, Omnia Fraterne*, 1972-73, nr. 1.

(47) Preadvies van Mr. Jean Mertens de Wilmars, *Omnia Fraterne*, 1972-73, nr. 1; R.W., 1972-73, 397.

(48) Preadviezen van Mr. J. Van den Heuvel en Mr. Ch. Unikowski, *ibidem*; — R.W., 1972-73, 385.

(49) R.W. 1947-48, 1262.

(50) Memorandum van L.H.C. Hulsman, als bijlage 1, bij *Verdediging in de aanval*, Een analyse van doeleinden en middelen van de advocatuur binnen de strafrechtspleging. Rapport van de Studiegroep Strafrechtspleging, van de Nederlandse Orde van Advocaten (zie Mahieu, M., *Verdediging in de aanval*, J.T., 1972, 288).

(51) *De Advocaat*, nr. 1, blz. 20.

(52) *De Advocaat*, nr. 1, blz. 39.

Van Walle, Fr., *De advocaat en het sociaal milieu*.

(53) Zie Van Hecke, G., *De plaats van het recht in de samenleving*, R.W., 1970-71, 681 en volg.

Rede van Mr. Albert HAUS, Stafhouder der Balie.

Mijnheer de Voorzitter,

Ik bedank U oprecht en hartelijk voor de vriendelijke uitnodiging van het Bestuur van de Vlaamse Conferentie bij de Balie van het Hof van Beroep tot het bijwonen van de traditionele jaarlijkse plechtige Openingsvergadering. Ook bedank ik U voor de nog meer vriendelijke woorden die U tot mij gericht hebt en waarin ik de betuiging ontwaar van het vertrouwen en van de genegenheid die onze Balie, waarvan ik in U de tolk zie, mij toedraagt.

Zulks is voor stafhouder ongetwijfeld de mooiste beloning voor de tot nog toe volbrachte taak, en meteen de sterkste aanwakkering tot het doorvoeren van zijn inspanningen in de leiding van de Balie.

In het besef dat alles echter nog ver van volmaakt is en dat nog zeer veel kan verbeterd worden, was het voor de stafhouder en voor de Raad der Orde uitermate verheugend U te zien aantreden als Voorzitter van de Vlaamse Conferentie.

Zoon van een hoog en geëerd magistraat bijzonder gewaardeerd door de leden van de Balie, hebt U, het gegeven voorbeeld trouw volgend, tevens door de spontaneïteit van uw gemoed, uw openhartigheid, en uw blij karakter, de vriendschap en het vertrouwen van uw confraters weten te veroveren. Sinds lang zijt U lid van het bestuur van de Vlaamse Conferentie, en herhaaldelijk werd U verkozen tot lid van de Raad der Orde.

Wie was dan beter aangewezen dan U, om het voorzitterschap van de Vlaamse Conferentie waar te nemen?

Uw dynamisme, uw ijver en de ondernemingsgeest die U bezielt, zijn de beste waarborgen voor de volbrenging van de taak van de Conferentie.

Van dit dynamisme hebt U trouwens reeds « avant la lettre » een blijk gegeven, toen U, zonder te wachten tot de officiële datum van de hervatting der activiteiten van de Conferentie, een vergadering hebt ingericht met de merkwaardige voordracht van Dr. Foudraine, die een buitengewone belangstelling kende, die tot een werkelijk sukses uitgroeide en die hoopvolstemmend is voor de werking van de Vlaamse Conferentie in de komende maanden.

Ik vraag U in persoonlijke naam en ook namens de

Raad der Orde voort te mogen rekenen op de Vlaamse Conferentie voor de vorming en de opleiding van onze jongere Confraters, voor wie het van het allergeeuest belang is onmiddellijk en onvoorwaardelijk ingeschakeld te worden in en vertrouwd te zijn met het gerechtelijk milieu waarvan zij mogelijk een onvolmaakt of zelfs een verkeerd beeld hadden vóór hun aankomst in ons midden.

Zo ook beloof en verzeker ik U, onze volledige medewerking tot de verwezenlijking van dit doel.

Een traditie van veel onzer balies getrouw, meen ik dat het voor ons een plicht is, met innigheid en met vroomheid, de nagedachtenis eerbiedig te huldigen van de confraters die ons in het afgelopen gerechtelijk jaar ontvielen.

Door het overlijden op 21 juni 1972 van Meester Gilberte Cardon, is de Balie bijzonder zwaar en pijnlijk getroffen.

Na flinke studies en het voorafgaandelijk veroveren van het diploma van licentiaat in de Romaanse Philologie, vervoegde zij de Balie in september 1951.

Zij was de ijverige en geprezen medewerkster van onze Confraters Oud-stafhouder Mr. René de Rijke, Oud-stafhouder Meester Ignace Hubené en nu dezes zoon Meester Henry Hubené.

Bijzonder begaafd, genoot zij de achting en de sympathie van iedereen; zij hield van haar beroep op bijna hartstochtelijke wijze en ging er geheel in op; onverschrokken werkster, heeft zij geen moeite gespaard om zich in alle opzichten te bekwamen in het beroep, zij had, dank zij een zeer degelijke rechtsvorming en een grondige mensenkennis, steeds een juiste kijk op de door haar behandelde zaken, en het was met toewijding en met een volledige overgave dat zij zich beijverde in de verdediging van de haar toevertrouwde belangen. Het was een werkelijk genoegen haar als tegenstrever te ontmoeten, wegens de correctheid van haar optreden en wegens haar objectiviteit.

Sedert een tiental jaren was zij plaatsvervangend rechter in het vreedegerecht van het kanton Evergem.

Niet enkel in haar vak was Meester Gilberte Cardon

begaafd, maar ook aan kunst, geschiedenis en uitheemse kulturen schonk zij een levendige belangstelling.

Haar confraters hebben haar uitmuntende verdiensten erkend, met haar tot tweemaal toe te verkiezen tot lid van de Raad der Orde.

* * *

Even vroegtijdig, was het heengaan te betreuren van Meester Raphaël Verhaest, overleden op 2 augustus 1972. Hij ook heeft ons op 47-jarige leeftijd verlaten.

Hij kwam aan de balie in de maand september 1950, en hij ontving zijn beroepsopleiding bij Meester Antoine De Decker.

Meester Verhaest was bekend voor zijn ingeboren hofelijkheid, zijn professionele eerlijkheid en zijn nimmer falende vriendschap; in zijn omgang met confraters was hij voorkomend, gediensstig en vriendelijk, en eenieder hield van hem.

Naast een drukke praktijk aan de Balie, ontplooipte hij ook een politieke activiteit en was hij ijverig in de toneelwereld.

Door zijn uitzonderlijke kwaliteiten van hart en geest, was hij immers ook voorbestemd tot het waarnemen van een openbaar ambt; zo is het dat hij sedert het jaar 1959 de verantwoordelijkheid te dragen kreeg van het burgermeesterschap van de gemeente Gentbrugge.

Sedert zijn studentenjaren gevoelde hij zich aangetrokken door de toneelkunst. Als acteur is hij dikwijls opgetreden in toneelstukken opgevoerd door de Rederijkerskamer «Jhesus met der Balsemblomme» waarvan hij sedert het jaar 1952 de onderhoofdman was.

De zware beproevingen welke hij tijdens een onverbidelijke ziekte heeft moeten doorstaan, heeft hij met moed en gelatenheid aanvaard. Ongetwijfeld zal zijn diep en oprecht geloof hem daarbij een steun en troost zijn geweest.

* * *

Ik verzoek U allen, samen met mij, onze overleden confraters in stilte hulde te brengen. Wij zullen hun nagedachtenis bewaren en in eer houden. De herinnering aan hun beroepsdeugden moet ons tot voorbeeld strekken, want de kennis van het recht alleen volstaat niet.

Mijn waarde Confrater,
Meester Mestrum,

Indien ik mij niet vergis — en dat zou gemakkelijk kunnen, vermits U ons in een doolhof hebt binnengeleid en tevens gezegd dat behoudens de rechtzoekenden iedereen zich kan vergissen — dan hebt U de sociaal-maatschappelijke kritiek van onze gerechtelijke wereld tot voorwerp van die openingsrede gemaakt.

Het was bij U een gelukkige ingeving een zo scherp onderwerp te hebben gekozen als de bespreking van de grieven die geformuleerd worden ten opzichte van het gerecht in het algemeen.

Uw rede klinkt eerder onheilspellend, en U hebt vrijmoedig uw mening geuit nopens dit actueel en zeer omstreden probleem.

Ik feliciteer U oprecht voor de manier waarop U zich van uw taak hebt gekwetend, voor het vele werk dat de voorbereiding heeft gevergd, voor de moed die U had uw bekommernis uit te spreken over de toekomst van ons beroep, en voor het verdiend succes dat uw betoog heeft gekend.

Ook verheug is mij om de keuze van de feestredenaar van vandaag, U waart daar'oe bijzonder aangewezen, gezien uw werklust, uw anleg en uw hoedanigheden zoals

door de Voorzitter van de Conferentie Meester Van Malleghe, reeds in het licht werd gesteld.

Zo de Stafhouder traditioneel ertoe gehouden is een kritiek op de feestrede uit te spreken, zal mijn repliek echter, niet alleen omwille van die traditie, de motieven inhouden waarom ik mij niet kan aansluiten bij het pessimisme waarvan U getuigd hebt.

U hebt enerzijds «particulariter» sommige euvelen aangehaald die in onze rechtswereld bestaan om te algemeen te besluiten en anderzijds de mogelijkheid ter zijde gelaten van de middelen die zouden kunnen aangewend worden om deze uit te sluiten. U hebt toegegeven ons van de ene doolhof naar de andere te hebben geleid, wanneer U op zoek gegaan zijt naar de oorzaken en de gevolgen van die onvolmaaktheden en vooral naar de middelen om ze te bestrijden.

Uitgaande van een vulgariserend persbericht anno 1972, waarin het Justitiepaleis «doolhof van verklede mannen» werd genoemd en waarin enkele andere even onaanvaardbare als onjuiste uitlatingen voorkomen, hebt U ons willen rondleiden doorheen een duister labyrint, dantesk bevolkt met ronddwalende schimmen van rechtzoekenden die blijkbaar vruchteloos de weg opsporen naar de Gerechtigheid langs klaagmuren opgetrokken uit ruwe en harde rotsblokken van onmenselijkheid, vervreemding, ontreddering, traagheid, rechtsonzekerheid, onbegrip en alle andere al even inhumane als onjuridische hoofdzonden.

Traagheid brengt niet noodzakelijk mede rechtsonzekerheid, wel integendeel; de goede rechtsbedeling vereist de grondige voorbereiding en bestudering van de te berechten zaak. En traagheid kan ook wel het gevolg zijn van de menige exceptie- en verhaalmiddelen die wettelijk ingericht zijn ter beveiliging van de rechten der rechtzoekenden.

In nog te talrijke gevallen belet het bedrag van de gerechtskosten, nochtans herleid ingevolge het gerechtelijk wetboek, veel rechtzoekenden niet processen te voeren of verhalen in te stellen voor zaken die hun evenwel objectief te geringe kansen bieden. Ik bedoel hier voornamelijk de verkeersongevallen die in een steeds toenemende vloed aan onze Rechtbanken en Hoven worden onderworpen. Dit is nadelig voor de andere hangende rechtsgeschillen.

Zo niemand nochtans zou kunnen ontkennen dat in onze hedendaagse steeds sneller en diep veranderende maatschappij de inventaris van ons juridisch erfgoed negatieve contestatiehoofdlijnen vertoont, dient toch dadelijk de raad gegeven die erfenis niet onmiddellijk te verwerpen doch ze integendeel gretig te aanvaarden maar dan onder het stricte voorrecht van boedelbeschrijving.

Zonder een anachronistische en conservatieve «laudator temporis» te willen zijn, staat mijns inziens toch vast dat hier de activa nog steeds merklijk hoger liggen dan de passiva, en is het onze plicht de concrete middelen en methoden uit te werken om ons juridisch systeem naar hogere vervolmaking te leiden of voor verlagende misbruiken veilig te stellen.

Schematisch onderzocht, meen ik, in het voetspoor uwer ergernis, navolgende *diagnosen* en *remedia* te mogen voorstellen.

1. Tegenover de regel dat «iedereen geacht is de wet te kennen», moet het beginsel van de niet-retroactiviteit van de wetten strikt gehandhaafd worden.

Evenzeer is het de taak van de wetgever, al bedient hij zich meer en meer — dikwijls onvermijdelijk — van parlementaire commissies, de wetteksten op te stellen met vormeenvoud en met helderheid en de reglementaire voorschriften in de mate van het mogelijke te verminderen of te beperken.

De onbeholpenheid in de wetteksten — jammerlijke vrucht van vele politieke compromissen die het klare rechtsbeeld schenden — is een algemeen verschijnsel, en reeds een twintigtal jaren geleden werd daarover eens gezegd :

« Qu'on fasse des lois simples, des lois de principe, et que nos codes ne soient pas ces mosaïques extravagantes qui laisseraient croire que c'est le désordre qui crée la justice et la beauté ».

Het formalisme moet geweerd worden, en de wet is niet de enige rechtsbron.

In de wenteling van de jaren evolueren de sociale toestanden en de rechtsverhoudingen derwijze dat een grotere autonomie van de rechter tegenover de wettelijke alleenheerschappij zich vaak opdringt. Het wachtwoord van Mourlon en van l'Ecole de l'Exégèse (met Duranton, Merlin, Baudry-Lacantinerie, Laurent en anderen) « Un bon magistrat doit humilier sa raison devant celle de la loi », is voorbijgestreefd.

2. Juridische Gerechtigheid en morele rechtvaardigheid dienen zoveel mogelijk innig gesynthetiseerd te worden in het rechtsgevoel van de doorsnee-staatsburger.

Het hoger en zelfs het middelbaar onderwijs zou hem reeds een dergelijke voorlichting en opvoeding tot juridische staatszin moeten bijbrengen, en in dezelfde richting zouden de moderne communicatie-media, zoals pers — radio — en televisie, kunnen aangewend worden.

Het frustratiegevoel dat de rechtsonderhorige ondervindt, wanneer hij meent dat de door het recht verkondigde humanitaire idealen niet verwezenlijkt worden, is veelal veroorzaakt door het louter subjectief karakter van de rechten die hij beweert en denkt te bezitten, door het samenbestaan van de rechten die al de leden van de maatschappij hebben en door de onvolmaaktheid zelf van iedere maatschappij zoals Tunc zelf het zegde : « Une société ne pourait être juste que si tous ses membres étaient parfaits ».

3. Het is nodig een bijzondere en opbouwende aandacht te schenken aan de jeugd, de toekomst van morgen ; haar dienen bredere kansen geboden te worden om zich reeds vroeg te kunnen emanciperen zowel buiten de ouderlijke kring (door het versoepelen van de huwelijksleeftijden) als daarbinnen (door het toekennen aan de adolescent van een eigen recht op briefwisseling, op geloofskeuze en op medisch geheim).

Waar enerzijds steeds meer voorlichting en informatie aan de jeugd wordt ter beschikking gesteld en waar anderzijds een wel overwogen vertrouwen niet blijkt tegengesproken te worden, gaat het thans niet meer op zich louter negatief, terughoudend of repressief tegenover de jeugd in te stellen ; de jeugd heeft integendeel het recht geholpen te worden om die voorlichtingswaarden op een schoonmenselijke wijze te leren waarderen en te verwezenlijken in een modern juridisch context.

En daar waar toch sanctie moet volgen op misbruik of op onwil, zouden heropvoedingsinrichtingen kunnen opgericht worden met individueel karakter, met een criminologisch multiforme bevolking en voorzien van een vakkundig bekwaam en op remuneratieve basis gerecruteerd personeel.

Historisch bekeken, is het probleem van de volwassenwording afwisselend opgelost geweest volgens zeer diverse maatstaven of criteria, zoals : de handhaving van het stamverband, de lichamelijke rijpheid en fysieke normen, het beveiligen van het familiaal vermogen, de bekwaamheid tot het dragen van de wapens, en andere.

Een vroegtijdige emancipatie van de jeugd kan evenwel gevaren voornamelijk voor de minderjarige zelf bieden, omdat, zoals sommigen het zeggen, 21 jaar juist die leeftijd is waarop de passies hun hoogste punt bereiken.

Naar mijn mening, is de oplossing van het vraagstuk in relatie te brengen met de sociale wetenschappelijke en economische evolutie van de maatschappij waartoe de minderjarige behoort, en dient zijn emancipatie bevorderd te worden in evenredigheid met zijn ontwikkeling, zijn geestesrijpheid en zijn verantwoordelijkheidszin, daarbij steeds in acht genomen het ouderlijk gezag en de familiale solidariteit.

De concrete verwezenlijking daarvan zal vanzelfsprekend uiterst kies zijn.

4. De synthese van het gezinsrecht is onvermijdelijk geboden, zoals reeds uiteenzet in de merkwaardige mercuriale uitgesproken door de heer Procureur Generaal Matthijs een maand geleden.

In de plaats van de zo steriele en trage echtscheidingspreliminaria gevolgd door allerlei incidenten in kortgeding zoals materiële schikkingen, de regeling van het hoede- en vacantierecht der kinderen, hun plaatsing door de Jeugdrechtsbank, is het noodzakelijk te komen tot een samenbundeling van al die controversen — zowel provisionele als ten gronde — in het kader en onder het gezag van één enkele familierechtsmacht.

Die enige rechtsmacht zou van in de aanvang van de procedure, al die incidenten volgen en berechten, met een algehele voorlichting van persoonlijke, familiale, sociale en medico-sociale aard, om tenslotte ook ten gronde de uitspraak te verlenen zonder dan nog enigszins gebonden te zijn door vroeger genomen voorlopige maatregelen.

Daarmede zou een einde gesteld worden aan een typische rechtsonzekerheid namelijk aan de oneindige versplintering van de reeds gedisintegreerde familiekeren over zoveel diverse fazen en jurisdicties.

5. In verband met de rechtsbedeling in het algemeen, dient de scheiding van de drie staatsmachten inderdaad in harmonische zin versterkt te worden.

Als een grote stap in de zin van de neutralisering of van de erkenning van de onafhankelijkheid van de zittende en ook staande magistratuur, geef ik ter overweging dat zij als een strikt gescheiden blijvend korps (als een « cursus honorum ») zou worden gerecruteerd op grond van een op stage en examen steunende selectiepromotie. De instelling van een Hoge Raad van de Magistratuur bestaande uit magistraten van het Hof van Cassatie zou daartoe dienstig kunnen zijn.

De levenslange en onverplaatsbare benoeming zou insgelijks kunnen gelden voor de staande magistratuur.

Ook de wedde-aanpassing, die actueel wat al te vaak achter staat bij de bezoldiging van vele nieuw geschapen administratieve en communautaire gezagsposten, zou hier in handen berusten en uitgewerkt worden door werkelijk representatieve professionelen.

Meteen zouden politieke benoemingen, politieke achteruitstelling alsook gebeurlijke sancties met verkapte politieke inslag uitgesloten en eventueel voor verhaal vatbaar zijn.

De reeds sinds het jaar 1969 bestaande Nationale Commissie van de Magistratuur heeft een zeer beperkte bevoegdheid en mag slechts ontwerpen gereed maken die dan voor te leggen zijn aan de Minister of aan de wetgevende macht.

De feestredenaar heeft het terecht onderstreept dat de harmonieuze samenwerking van de drie staatsmachten vereist dat de rechterlijke macht zou versterkt worden ; daartoe blijkt mij de hoofdvoorwaarde te zijn haar onafhankelijkheid tegenover de andere staatsmachten te vrijwaren en de recrutering te hervormen.

6. Als adviserend orgaan vervult het Openbaar Ministerie een zeer belangrijke rol ; ook in dit opzicht, is het de ver-

tegenwoordiger van de maatschappij en treedt het op in haar belang; zijn adviezen dragen bij niet alleen tot de voorlichting van de Rechtbanken en Hoven doch ook tot de vorming van de rechtspraak, die een belangrijke rechtsbron is; in dit adviseren, is echter het Openbaar Ministerie verplicht louter toelichtend en nooit hervormend of innoverend op te treden, wanneer het gaat om het kommentaar op een wettekst.

De volksmens ziet nochtans in het Openbaar Ministerie slechts de antagonistische « verzwaarder » en het is vooral op penaal gebied dat de primauteit van de mens op het recht zich laat gelden.

Doch hier ook is het Openbaar Ministerie gehouden zijn vorderingen aan te passen aan het belang van de maatschappij; dit belang vereist op gebiedende wijze een juiste toepassing van de wet d.w.z. niet alleen een bestrafing, doch ook en evenzeer een onpartijdig beleid in de loop van het onderzoek dat ten laste en ten ontlaste moet gevoerd worden, de interpretatie van de twijfel in het voordeel van de beschuldigde die toch zijn onschuld niet moet bewijzen, de niet-vervolgving of de vrijspraak van een beschuldigde wiens fout niet blijkt, en een juiste toemeting van de strafmaat binnen de perken van de wettelijkheid van de straf in geval van schuld.

Niet zelden gebeurt het dat het Openbaar Ministerie in die zin vorderingen formuleert of zelfs dat het zelf bv. beroep aantekent om onwettelijkheden te doen rechtzetten in het voordeel van de beschuldigde.

Wij moeten erop betrouwen dat het Openbaar Ministerie zich stipt houdt aan die gedragsregels, en daarom meen ik dat de feestredenaar zich ietwat te streng en te repressief getoond heeft tegenover het openbaar Ministerie.

Het Openbaar Ministerie is trouwens ook een orgaan van de uitvoerende macht die het vertegenwoordigt bij de rechterlijke macht.

Naast en met het beleid van het Openbaar Ministerie, heeft ook de advocaat een eigen beleid in de strafzaak; het is hem immers toegelaten tussen te komen in het vooronderzoek en de vervulling van onderzoeksplichten aan te vragen.

Die tussenkomst van de advocaat zou nochtans wettelijk moeten vergemakkelijkt worden door de tegensprekelijkheid van het onderzoek in te voeren; ik zeg « Wettelijk », omdat die tussenkomst in feite meestal aanvaard wordt door de onderzoeksmagistraten.

7. De voorhechtenis is een zeer omstreden vraagstuk, en men ervaart diepgaand een sterke antipathie voor het voorarrest wanneer dit te veel veralgemeend wordt, omdat een verdachte geacht is onschuldig te zijn zolang hij niet definitief veroordeeld is en omdat men toch nooit weet hoe een strafonderzoek kan evolueren en hoe de rechtbank uiteindelijk zal vonnissen.

De volksmens wordt sterk geschokt, wanneer hij bij het vernemen van de arrestatie van een familielid of nabuur gaat denken « vandaag hij, morgen ik » — hodie tibi, cras mihi.

Ik vraag mij nochtans af indien het Openbaar Ministerie hierin wel de verwijten verdient die aan zijn adres gericht zijn; het aanhoudingsbevel wordt immers afgeleverd door de onderzoeksrechter, en er wordt over beslist door de raadkamer of door de Kamer van Inbeschuldigingstelling, dit alles weliswaar op de vordering van het Openbaar Ministerie, doch tevens met de tussenkomst van de raadsman vanaf de eerste verschijning voor de raadkamer.

Doch waar er ook iets zou kunnen haperen, ben ik van oordeel dat wel een overdreven gebruik van de voorhechtenis gemaakt wordt, daar de strenge criteria ervoor gesteld toch moeten blijven: enerzijds het belang van het onderzoek, en anderzijds het voortgezet gevaar dat de openbare orde werkelijk loopt.

De hervorming van het systeem is daarom zeer wenselijk; het wetsontwerp dienaangaande, reeds aangenomen door de Commissie van het Ministerie van Justitie en door de Senaat, voorziet belangrijke innovaties ter vrijwaring van de persoonlijke vrijheid, onder andere: het voorarrest is slechts verantwoord wegens preciese redenen eigen aan de zaak, de weigering tot het afleveren van een aanhoudingsmandaat is niet vatbaar voor beroep, de beslissing van invrijheidsstelling wordt uitgevoerd ondanks het beroep, het voorstel tot invrijheidsstelling gedaan door de onderzoeksrechter wordt behandeld op tegenspraak en de onrechtmatige voorhechtenis geeft aanleiding tot schade-loosstelling.

8. Ik zou tenslotte over de Balie willen spreken ter gelegenheid van de traditionele begroeting van de jonge Confraters die ons dit jaar vervoegd hebben en aan wie ik hartelijk welkom zeg.

Met vreugde mogen wij vaststellen dat de Balie voorts een belangrijke aantrekkingskracht heeft voor de afgestudeerde doctors in de rechten.

Het hangt van ons zelf af dat de advocaat zijn plaats in de rechtsstructuur behoudt en dat hij voort zijn zending kan vervullen, namelijk het medewerken aan het gerecht en het bijstaan van de rechtzoekenden alsook hun begeleiding in de zoëven door U, Meester Mestrum, nogal schril afgeschilde en door mij nadien enigszins geniveleerde doolhof van de Justitie.

De advocaat, ook de stagiair, zal de rechtzoekenden wegwijzen en vertrouwd maken in en met het juridisch labyrint, maar, zoals Theseus, zal hij een stricte plichtenleer dienen na te leven om zijn ideaal « het recht te doen zegevieren » hoog te houden.

Zijn « draad van Ariadne » zou ik durven samenvatten, als volgt:

— de primordiale plicht van de stagiair bestaat in het helpen van de onvermogenende cliënten, en dit te doen zo goed als voor de vermogenden zowel wat resultaat als wat efficiëntie betreft. Daartoe mogen zij rekenen op de daadwerkelijke steun en de medehulp van hun oudere confraters. Dit geldt voor het huidige systeem, dat zou kunnen herzien in de zin van een verbetering.

De integratie van stagiairs in associaties zou wenselijk zijn, want zij zou de prodeaan baten en tevens de beroepsopleiding bevorderen zonder te schaden aan de vervulling van de stageverplichtingen;

— de advocaat mag geen reclame maken, noch door verkapte advertenties waar men de beroepstitel gebruikt in of met politieke aankondigingen, zittingen of verslagen, noch door tussenpersonen, zaakwaarnemers, fiscalisten of makelaars van alle soort. Zoniet bestaat geen verschil meer tussen advocaat en kruidenier;

— het einddoel is niet de geldelijke verdienste, maar wel het vervullen van een maatschappelijke functie namelijk te pleiten en op te treden waar ook en voor wie ook doch in de eerste plaats « pour les faibles contre les puissants, pour les vaincus contre les vainqueurs », volgens de befaamde spreuk van wijlen stafhouder Braffort;

— de advocaat moet betrouwbaar zijn, én tegenover de rechtbank die hij eerlijk moet inlichten, én tegenover de cliënt die hij klaar en duidelijk en ook objectief dient voor te lichten; tegenover beiden, moet hij onafhankelijk blijven;

— in zijn besluitschriften, moet de advocaat bondig en zakelijk blijven: voornaamheid en confraterniteit zijn essentiële hoedanigheden;

— het enkel aanvaarden van rechtvaardige zaken en het aanwenden van rechtschapen middelen zijn volstreekte plichten, die trouwens deel uitmaken van de advocaten-eed, en waarvan de naleving bijdraagt tot het winnen van gezag en vertrouwen;

In geval van twijfel, wendde men zich confidentieel tot

ouderen, die welwillend een bekwaam en ervaren oordeel of advies zullen verstrekken ;

— door zijn plicht tot geheimhouding, wordt de advocaat een vertrouwensman ; ook zijn briefwisseling zal hij persoonlijk openen ; in de behandelde zaken, moet hij zich zoveel mogelijk onthouden eigen vaststellingen en bevindingen nopens de zaak in te roepen.

Slechts op die wijze zullen de leden van de Balie zowel bij de rechterlijke macht als bij de rechtzoekenden de hoogachting afdwingen, waarop ons edel en humanair beroep (misschien wel « le dernier bouclier de la liberté ») recht heeft, want :

« Le Barreau est une corporation d'hommes distingués, les meilleurs des hommes, les plus dignes d'estime pour qui la probité ordinaire n'est pas assez, mais qui poursuit

son culte jusqu'à l'irréprochabilité. La vertu devrait trouver chez lui son dernier refuge, si elle était bannie du reste du monde. » (dixit Bellart, Procureur-Generaal bij het Hof van Cassatie van Frankrijk).

Vergeeten wij niet dat reeds Shakespeare zegde :

« all the world a stage »

en de advocaat zal er dan aan toevoegen :

« all men and women merely players ».

of :

« de wereld is een schouwtoneel,

elk speelt zijn rol of krijgt zijn deel ».

Aan de advocaat, het recht te humaniseren en te verwezenlijken.

Ik dank u voor de aandacht.

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. Paul VAN MALLEGHEM, Voorzitter van de Vlaamse Conferentie.

Als voorzitter van de Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent, heb ik de eer deze openingsvergadering van het 99ste werkjaar te mogen inleiden en de hoge gasten welkom te heten.

In de eerste plaats U, Mijnheer de Stafhouder,

Tijdens het eerste jaar van uw Stafhouderschap heeft U het bewijs geleverd dat U te gelegener tijd door uw confraters tot hoofd van de Orde werd verkozen. De functie van Stafhouder is vandaag de dag veel meer dan een ere-titel die een advocaat op zekere leeftijd bijna vanzelfsprekend moet toekomen, mits hij de nodige waardering en genegenheid in de schoot van de balie wist te verwerven en te behouden.

De taak van Stafhouder wordt met de dag zwaarder en moeilijker. Niet alleen moet hij als lid van de algemene raad van de Nationale Orde medeverantwoordelijkheid dragen in het bepalen van een algemeen nationaal beleid voor de advocatuur, maar ook in de eigen balie wordt de Stafhouder geconfronteerd met steeds nieuwe problemen. Ik noem zo maar bv. de aanpassing van de deontologie aan de eisen van een moderne maatschappij, de opleiding van de stagiairs en het opvangen van hun gewettigde verlangens inzake waardering en bestaanszekerheid, de talrijke problemen i.v.m. de sociale verzekeringen van de advocaat.

Dat U, Mijnheer de Stafhouder, dagelijks geconfronteerd met deze en vele andere vraagstukken die uw ambt bezighouden, desondanks midden uw drukke praktijk met rustige vriendelijkheid iedere bezoeker de tijd gunt voor een echt persoonlijk gesprek, lijkt mij het meest overtuigend bewijs dat wij uw grote werkkraft, uw fysische en morele sterkte, uw aanpassingsvermogen niet hebben overschat. U zijt de rots waarop wij kunnen bouwen.

De Vlaamse Conferentie, die verleden jaar uw nieuw beleid enthousiast heeft begroet en door U onvoorwaardelijk werd gesteund, wil ook dit jaar met U als « premier de cordée » een tweede tocht ondernemen.

Meester Radelet, Deken van de Nationale Orde der Advocaten, pas enkele weken geleden werd U verkozen als hoogste gezagdrager van de Belgische Advocaten en reeds hebben wij de vreugde U hier te mogen verwelkomen. Als invloedrijk oud-stafhouder van de woelige Luikse Balie, zal het U wellicht mogelijk zijn, in het spoor van uw befaamde voorgangers deken Gilson de Rouvreaux en deken De Gryse met vastberadenheid de toekomstmogelijkheden van nu zowat 4.000 Belgische advocaten maximaal tot ontplooiing te brengen.

Namens de Vlaamse Conferentie mag ik U van harte alle heil toewensen in de vervulling van uw opdracht.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep,

Bij uw plechtige installatie op 22 september II. mocht stafhouder Meester Haus ons herinneren aan de nauwe banden tussen magistraten en advocaten, aan de invloed die uitgaat van het werk van de advocaat op dat van de rechter, en omgekeerd. Het is mij persoonlijk gegund te weten dat U het rechterlijk ambt niet beschouwt als een veilige carrière noch als een cursus honorum, maar als een bijzondere roeping in dienst van de gemeenschap. Daarom ook is U zo bekommerd en terecht, om een oordeelkundige en snelle rechtsbedeling. Wij, advocaten, evenzeer geroepen tot een bijzondere maatschappelijke taak in veelal moeilijker omstandigheden, delen deze zorg.

De Vlaamse Conferentie is dan ook steeds bereid haar steentje bij te dragen in het zoeken van oplossingen die de rechtsbedeling kunnen verbeteren of bespoedigen. Al was het maar om U dit officieel te kunnen bevestigen, verheug ik mij bijzonder om uw aanwezigheid.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van het Arbeidshof,

Stilaan wordt ook uwe aanwezigheid op onze openingsvergadering een vanzelfsprekende traditie.

Na twee jaar werking hebben de arbeidsgerechten van uw rechtsgebied hun degelijkheid ten volle bewezen. De Balie kan niet genoeg benadrukken dat zij deze gunstige evolutie met grote tevredenheid meemaakt.

De vlotte start van de griffies zowel van het Hof als van de arbeidsrechtbanken, en de uitstekende documentatie waarover uw magistraten beschikken — en die wij U en hen heimelijk benijden — zijn het werk van een ploeg bekwame en gewetensvolle magistraten en griffiers onder uw inspirerende en deskundige leiding.

Mijnheer de Procureur-Generaal,

Hoewel het openbaar ministerie ondeelbaar is, zoals men dat zegt, en om wijlen professor Simon te citeren « de verrichtingen van een parket het werk zijn van gans dat lichaam », zijt U persoonlijk wel de meest voortdurende zichtbare verschijning op onze jaarlijkse openingsvergadering.

Nooit maakt U gebruik van uw recht van substitutie.

Is deze blijvende en oprechte belangstelling te verklaren door de aantrekking die twee tegengestelde polen, beschuldiging en verdediging, op elkaar uitoefenen ?

Hoe dan ook, wij stellen uw belangstelling en waardering ten zeerste op prijs.

Zeer gaarne begroet ik hier de heer Walter Brosens, kabinetschef, die de heer Minister van Justitie vertegenwoordigt, de aanwezige heren Magistraten van het Hof van Cassatie, onder wie meer bijzonder Raadsheer De Vreese, eerste onder-voorzitter van de Internationale Unie van Magistraten, U, Heren Kamervoorzitters en Raadsheren in het Hof van Beroep en in het Arbeidshof en Heren Advocaten-generaal en magistraten van het parket bij deze Hoven, de heer Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel, en de heer Tavernier, ere-voorzitter van deze Rechtbank, de heer Procureur des Konings, de heer Arbeidsauditeur, de heer Krijgsauditeur,

U allen, Heren Magistraten van de diverse rechtbanken, die zich dagelijks door onze dagvaardingen, rekwesten, conclusies, nota's en pleidooien welwillend laten overstelpen.

Mijnheer de Decaan van de Rechtsfaculteit, vertegenwoordiger van de Rector van de Rijksuniversiteit, Waarde en Beste Confrater Meester Willy Delva, oud-voorzitter van deze Conferentie, aan uw titulatuur zoals aan uw kennis komt geen einde.

Wel reeds aan deze korte welkomstgroet, die ik U nochtans van harte toestuur.

Mijnheer de Voorzitter van de Algemene Practische Rechtsverzameling,

U zijt uiteraard bij ons een bijzonder welkome gast. Wij vergeten niet dat de Vlaamse Conferentie, nu bijna 100 jaar geleden, gesticht werd met het doel de rechtswetenschap te beoefenen door middel der Nederlandse taal. Deze opdracht heeft veel minder van haar actualiteit ingeboet dan een oppervlakkige beoordeling zou doen vermoeden.

De taak van de Vlaamse Beweging, ruim opgevat, bestaat er immers in niet alleen de Vlaamse Gemeenschap de politieke middelen tot emancipatie te verschaffen, maar ook haar culturele ontvoogding op elk gebied te bevorderen.

Twintig jaar geleden werd de A.P.R. opgericht, ten einde het gebrek aan Nederlandstalige rechtsliteratuur in België te verhelpen. Sindsdien werd een hele weg afgelegd, maar deze is niet ten einde.

De Vlaamse Conferentie en de A.P.R. moeten hier blijven samenwerken en daarom verheugt het mij bijzonder U te mogen gelukwensen ter gelegenheid van de recente publicatie van het trefwoord handelend over de wisselbrief en geschreven door de eminente specialist terzake Prof. Jan Ronse, oud-voorzitter van onze Conferentie.

Zeer Geachte Confraters, Heren Stafhouders van de Orden der Advocaten te Brussel, Luik en Antwerpen, en Heren Stafhouders van het rechtsgebied,

Geachte Confrater Meester Dewachter, onder-voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten,

Waarde Confraters, Voorzitters of vertegenwoordigers van de zusterconferenties,

Uw aanwezigheid vereert en verblijdt ons.

Van harte heet ik U welkom.

Samen met U begroet ik de Voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging en de Voorzitter van het Vlaams Rechtsgenootschap.

(.....)

Hierna verwelkomt de voorzitter de verschillende afgevaardigden der vreemde balies in hartelijke bewoordingen en respectieffelijk in hun eigen taal.

(.....)

Dames en Heren, Geachte Confraters,

Meester J. Van den Heuvel, ondervoorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten, heeft voor het jongste congres van dit Verbond te Mechelen op 22 en 23 september II., een merkwaardig verslag, getiteld « Recht voor allen », ingeleid met deze frappante woorden : « The Courts are open to all, like the Savoy Hotel ».

Het weze mij toegelaten even uw aandacht te vragen voor enkele aspecten van de problemen van de rechtsbijstand. Het blijft immers een feit dat onvermogenen of minder-vermogenen, ondanks alle inspanningen van de bureaus voor consultatie en verdediging, van de aangewezen stagiairs die pro Deo moeten optreden en van de bureaus voor rechtsbijstand, niet over dezelfde waarborgen beschikken als de meervermogenen om hun rechten te doen gelden : ze zijn immers financieel gehandicapt zowel in de keuze van hun raadsman, als bv. om zich deskundig te doen bijstaan in een expertise of kosten van uitvoering voor te schieten. Anderzijds is het niet langer aanvaardbaar de last van de rechtsbijstand te doen dragen door de stagiairs zonder passende vergoeding voor de bewezen diensten.

In alle grote ons omringende anden, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Engeland, ook in Oostenrijk, in de Verenigde Staten, werd reeds overgegaan tot een uitgewerkte financiële staatstussenkomst om deze problemen op te lossen. Het is de niet geringe verdienste van het Verbond van de Belgische Advocaten geweest nogmaals de aandacht te hebben gevestigd op de grote achterstand die ons land op dat gebied kent, en proeven van oplossing, die de onafhankelijkheid van de advocaat waarborgen, te hebben gesugereerd.

De Nationale Orde van Advocaten heeft zich eveneens met dit probleem onledig gehouden en deken De Gryse mocht enkele weken geleden, bij het einde van zijn mandaat, aankondigen dat door de Minister van Justitie de mogelijkheid overwogen was een post van 50 à 80 miljoen frank voor de rechtsbijstand op het budget in te schrijven.

Groot was dan ook de ontgoocheling toen onlangs vernomen werd dat deze post van de begroting was geschrapt.

Ik wil van deze openingsvergadering gebruik maken om via zijn hier aanwezige heer kabinetschef de heer Minister van Justitie op het hart te drukken dat de bestaande toestand niet veel langer kan worden geduld.

De afwezigheid van een oordeelkundig en vooruitstrevend sociaal beleid inzake rechtsbijstand moet noodzakelijk leiden tot toestanden en initiatieven die noch ideaal zijn voor de rechtsonderhorigen noch welgevallig voor de Balie.

Het gaat trouwens niet alleen om financiële problemen, hoe belangrijk deze ook mogen zijn. Psychologische factoren, o.m. de drempelvrees die minvermogenende en dan ook meestal minder ontwikkelde lieden moeten overwinnen om zich tot een advocaat en tot het gerecht in het algemeen te wenden, tellen hier mede. Het wil mij voorkomen dat de advocatuur het aan zich zelf verplicht is hier wat aan te doen en dat een louter negatieve beoordeling van verschijnsels als de wetswinkels zeker niet voldoet.

We moeten formules uitdenken waarbij, met de nodige waarborgen van degelijkheid en integriteit, die de Balie kan en moet verschaffen, de toegankelijkheid tot de consultatie en, waar nodig, tot het gerecht ook voor de intellectueel, cultureel en financieel minstbedeelden geen al te moeilijke zaak meer zou zijn. Pas dan zal de slogan « Recht voor allen », zoals confrater Unikowski het in zijn verslag op het congres te Mechelen zei, in zekere mate worden benaderd.

Geachte Confrater Meester Mestrum,

De bekommernissen waarover ik het zoëven mocht hebben zijn U zeker niet vreemd, ook al kunnen onze opvattingen over toestanden en oplossingen misschien uiteenlopen.

Gelukkig maar dat wij niet allen over alles gestroomlijnde opvattingen hebben. Heeft Boileau niet gezegd : « L'ennui naquit un jour de l'uniformité » ?

Dat U één van de jongste openingsredenaars zijt die deze tribune bestijgen strekt U tot eer.

Pas sinds een viertal jaren ingeschreven op het tableau, medewerker van mijn onvolprezen voorganger Mr. Jozef Nuytinck, in wiens persoon ik hierbij een schaar van bril-

jante oud-voorzitters begroet, heeft U zich reeds op vele gebieden een zeer verdienstelijk confrater getoond.

Gedurende drie jaar was U één der belangrijkste medewerkers van het redactiesecretariaat van het Tijdschrift voor Privaatrecht waarvan U verschillende zakenregisters heeft opgesteld. Ditzelfde ondankbaar, maar zo nuttig werk heeft U insgelijks vervuld voor een aantal trefwoorden van de A.P.R. U publiceerde reeds tweemaal in het R.W. over militieproblemen. Sinds enkele jaren is U ook een actief bestuurslid van de Vlaamse Conferentie en onlangs nog viel U de eer te beurt tot plaatsvervangend vrederechter van het kanton Deinze te worden benoemd.

Men kan ulteraard verschillende opvattingen toegedaan zijn nopens de uiterlijke verschijning van de advocaat.

Sommigen beschouwen de toga als een archaisch overblijfsel uit voorbije dagen, anderen doen niet zonder gelidige reden opmerken dat de toga de gelijkheid symboliseert tussen de pleiters, ongeacht hun anciënniteit en hun persoonlijke verdiensten. La robe couvre tout. U zult ongetwijfeld meer fundamentele problemen behandelen.

Reeds heb ik al te lang het geduld van uw toehoorders op de proef gesteld.

Zult u een weg vinden in de doolhof van de problemen der justitie die U voor ons zult oproepen?

Langs begane paden? of op stap naar een « new frontier »?

Meester Mestrum U heeft het woord.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 20 oktober 1972.

Voorzitter: Ridder J. Rutsaert.
Raadsheer-verslaggever: M. J.A. Sury.
Advocaat-generaal: M. R. Charles.
Advocaten: Mrs. P. Struye en A. Bayart.

Handelspraktijken. — Met de eerlijke handelsgebruiken strijdige daad. — Bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van koophandel.

De voorzitter van de rechtbank van koophandel, uitspraak doende krachtens de bepalingen van het K.B. nr. 55 van 23 december 1934, oefent een uitzonderlijke bevoegdheid uit om ten gronde vast te stellen dat een partij handelingen heeft verricht die met de eerlijke gebruiken inzake handel strijdig zijn.

Hij bezit deze bevoegdheid echter slechts in zover hij, ingevolge bedoelde vaststelling, een bevel tot het doen ophouden van die handelingen uitsprekt. Als hij, om welke reden ook, beslist dat er geen grond bestaat om een bevel tot het doen ophouden van de gehekkelde handelingen uit te spreken, heeft hij zijn bevoegdheid uitgeput en is hij niet meer gerechtigd om vast te stellen dat de handelingen met de eerlijke gebruiken inzake handel strijdig zijn en op die grond een veroordeling in de kosten uit te spreken.

N.V. Firma Franssen en R. Goossens t./ P.V.B.A. Palbri.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 november 1970 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

Overwegende dat de door verweerster op grond van het koninklijk besluit nr. 55 van 23 december 1934 ingestelde vordering ertoe strekte bepaalde maatregelen te bekomen tot het doen ophouden van zekere door de eisers en andere personen gestelde handelingen, welke verweerster als strijdig met de eerlijke gebruiken in zake handel bestempelde; dat, terwijl de eerste rechter de eis van verweerder afwees, het arrest het hoger beroep van verweerster ten opzichte van de eisers « principieel gegrond » verklaart, het beroepen bevel teniet doet, voor recht zegt enerzijds dat de eisers handelingen van oneerlijke mededinging hebben gesteld en anderszijds dat de gevorderde maatregelen « hic et nunc » ondoelmatig zijn en hen solidair in een deel van de kosten veroordeelt;

Over de door verweerster opgeworpen grond van gedeeltelijke niet-ontvankelijkheid van de voorziening:

Overwegende dat in zover de voorziening gericht is tegen de beslissing waarbij de rechters in hoger beroep geweigerd hebben de gevorderde maatregelen tot het doen ophouden van de aangeklaagde handelingen, wegens de ondoelmatigheid van die maatregelen, te bevelen, zij bij gebrek aan belang niet ontvankelijk is;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2 en 3 van het koninklijk besluit nr. 55 van 23 december 1934 en 97 van de Grondwet;

doordat het arrest, uitspraak doende over het hoger beroep tegen een bevel van de voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg te Tongeren, zetelende als rechter in kort geding, beslist dat de kwestieuze handelingen van de eisers daden zijn van oneerlijke mededinging doch dat de door verweerster gevraagde maatregelen, zijnde het bevel tot ophouden van gezegde handelingen, « hic et nunc » ondoelmatig zijn en bijgevolg de eis van verweerster impliciet doch duidelijk afwijst;

terwijl, eerste onderdeel, luidens voormeld koninklijk besluit de voorzitter van de Rechtbank van koophandel enkel en alleen bevoegd is om het ophouden van bepaalde handelingen te bevelen, hij dus « ratione materiae » onbevoegd was om, na verweersters vordering tot ophouden afgewezen te hebben, deze vordering principieel gegrond te verklaren en zich uit te spreken over de zogezegde oneerlijke aard van de door eisers gestelde handelingen, het arrest, om de gebiedende voorschriften van gezegd koninklijk besluit te eerbiedigen, er zich had moeten toe beperken de vordering niet ontvankelijk of minstens ongegrond te verklaren, zonder zich te kunnen uitspreken over de door de eisers gestelde zogezegd oneerlijke daden van mededinging;

tweede onderdeel, het alleszins intrinsiek tegenstrijdig was enerzijds verweersters vordering tot het doen ophouden van zekere handelingen af te wijzen en anderzijds te beslissen dat deze vordering principieel gegrond was, en ten slotte de eisers te veroordelen in de kosten van een afgewezen vordering, terwijl deze strijdigheid in de motivering met het gebrek aan de door artikel 97 van de Grondwet vereiste motivering gelijkstaat;

Overwegende dat zo de voorzitter van de Rechtbank van koophandel, uitspraak doende krachtens de bepalingen van het koninklijk besluit nr. 55 van 23 december 1934, een uitzonderlijke bevoegdheid uitoefent om ten gronde vast te stellen dat een partij handelingen heeft gesteld welke met de eerlijke gebruiken in zake handel strijdig zijn, hij deze bevoegdheid slechts bezit in zover hij, ingevolge be-

doelde vaststelling, een bevel tot het doen ophouden van gezegde handelingen uitspreekt ;

Overwegende dat de rechters die, zoals ten deze, op grond van voormeld koninklijk besluit beslissen, om welke redenen ook, dat er geen grond bestaat om een bevel tot het ophouden van de gehekkelde handelingen uit te spreken, hun bevoegdheid hebben uitgeput en niet meer gerechtigd zijn vast te stellen dat bedoelde handelingen met de eerlijke gebruiken in zake handel strijdig zijn en op die grond een veroordeling in de kosten uit te spreken ;

Dat het middel gergond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het tussen partijen uitspraak doet, behalve voor zoveel het voor recht zegt dat de gevorderde maatregelen « hic et nunc » ondoelmatig zijn ;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou worden beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 4 september 1972.

Voorzitter : M. J.J. Perrichon.

Raadsheer-verslaggever : M. Ph. Capelle.

Advocaat-generaal : M. L. Depelchin.

Onrechtmatige daad. — Schade en schadeloosstelling. — Schade die moet vergoed worden. — Ontneming van een geoorloofd voordeel. — Uit welwillendheid toegekend voordeel.

Art. 1382 B.W. verplicht de schuldige aan een onrechtmatige daad de door die daad veroorzaakte schade te vergoeden, voor zover ze vaststaat en niet in de ontneming van een ongeoorloofd voordeel bestaat.

De omstandigheid, dat de geniete van een geoorloofd voordeel tegen degene die hem dit louter uit welwillendheid toekende, geen rechtsvordering had om hem daartoe te dwingen, sluit niet uit, dat de benadeelde, wegens de schade die voortkomt uit de ontneming van een dergelijk voordeel door de schuld van een derde, tegen laatstgenoemde een rechtsvordering tot schadevergoeding op grond van art. 1382 B.W. kan instellen, als het voordeel voor de geniete maar een voldoende stabiliteit vertoonde om zijn schade als zeker te beschouwen.

V.Z.W. Association Saint-Jean Baptiste t./
Steenhout en N.V. L'Urbaine.

Gelet op het arrest, op 12 januari 1972 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Overwegende dat het arrest alleen uitspraak doet op het hoger beroep van eiseres, burgerlijke partij, tegen het vonnis van 23 april 1971 waarbij de Correctionele Rechtbank te Brussel, haar rechtsvorderingen tegen de verweerders had afgewezen ;

Dat derhalve de kosten die het openbaar ministerie gemaakt heeft om de zaak in staat van wijzen te brengen in hoger beroep, betrekking hebben op de civielrechtelijke vordering ;

Overwegende dat het arrest : 1°) de rechtsvorderingen van eiseres afwijst, voor zover deze strekken tot vergoeding van de materiële schade veroorzaakt door het verlies van het voordeel dat het slachtoffer van het ongeval haar bezorgde door haar het geheel van zijn bezoldiging af te geven welk verlies te wijten is aan de verweerder Steenhout ; 2° aan eiseres een schadevergoeding van 10.000 frank als hoofdsom toekent voor de begrafeniskosten die zij ten gevolge van het overlijden van de getroffene heeft gemaakt ; 3° eiseres veroordeelt in de kosten van hoger beroep gemaakt door het openbaar ministerie, alsmede in de kosten van de civielrechtelijke vordering in hoger beroep ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest bevestigend beschikt op de beslissing van de eerste rechter waarbij de rechtsvordering van eiseres tot vergoeding van de materiële schade ondergaan ten gevolge van het verlies van de wedden van de getroffene werd afgewezen, om de reden : « dat... de burgerlijke partij de wedde van de getroffene trok en de tegenprestatie geheel voorzag in zijn onderhoud, met inbegrip van zijn persoonlijke uitgaven ; dat zij aldus beschikte over een bepaald overschot dat zij gebruikte voor de verwezenlijking van haar maatschappelijk doel ; dat thans de burgerlijke partij niet meer beschikt over dit overschot, aangezien zij ter vervanging van de overledene als leraar een leek heeft moeten aanwerven, die rechtstreeks de gehele wedde ontvangt, zonder aan de burgerlijke partij op die wedde enig ristorno te geven ; dat die winstderving onbetwistbaar een schade oplevert en die schade het gevolg is van de benadeling van een wettig belang, vermits de staat van zaken die bestond tussen de inrichting en haar leraar, niet strijdig is met de wet, met de openbare orde of met de goede zeden ;... dat de burgerlijke partij, ten gevolge van het overlijden van haar leraar en door de schuld van beklaagde, een materiële schade heeft geleden door benadeling van een wettig, doch door de wet niet beschermd belang ; dat het feitelijk begrip van de schade die de dader moet vergoeden,... een feitelijk gegeven, met name, de schade omvat en... een juridisch gegeven, de aantasting, de schending van een recht ;... dat het hier wel gaat om een volkomen wettig belang, dat echter volstrekt niet beschermd wordt door een recht zodat het geen oorzaak kon zijn van een schadevergoeding op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek ;

...dat de toewijzing van de eisen van de burgerlijke partij erop zou neerkomen dat haar bij uitvoerbare rechterlijke beslissing, zelfs door dwang het bedrag zou worden gegeven van de giften die zij hoopte te bekomen van een man die tot op het ogenblik van zijn accidentele dood blijf heeft gegeven van een voorbeeldige belangloosheid en edelmoedigheid maar die niettemin geheel vrij bleef over zijn goederen te beschikken »,

terwijl krachtens artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek de schuldige aan een onrechtmatige daad verplicht is elke zekere schade te vergoeden, behalve die welke voortkomt uit de ontneming van een onwettig voordeel, en terwijl die schade kan bestaan in de ontneming van een louter uit welwillendheid toegekend voordeel, mits de eiser van schadevergoeding dit voordeel op stabiele wijze genoot ; terwijl zo eiseres eventueel niet het recht had om van de getroffene te eisen dat hij het door hem vrij geschonken voordeel zou handhaven, zij niettemin het werkelijk recht had dat dit voordeel niet door een derde zou worden aangetaast zodat het arrest artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek schendt wanneer het de vordering tot schadevergoeding door eiseres ingesteld afwijst, hoewel het toch uitdrukkelijk vaststelt dat deze een onbetwistbare materiële

schade onderging ingevolge de aantasting van een wettig belang en daarenboven dat de getroffene tot op het ogenblik van zijn overlijden blijk had gegeven van een voorbeeldige belangeloosheid en edelmoedigheid ;

terwijl in elk geval het arrest die vordering wettelijk niet kon afwijzen, zonder met zekerheid vast te stellen dat het voordeel dat eiseres uit de wedden van de getroffene trok, geen stabiel kenmerk vertoonde, wat niet noodzakelijk en met zekerheid hieruit voortvloeit dat dit voordeel zijn oorsprong vond in een door de getroffene vrij gedane gift, daar een voordeel louter uit welwillendheid kan worden toegekend en toch van stabiele aard kan zijn, zodat het arrest, dat de eis niet gegrond verklaart omdat de getroffene een einde kon maken aan de gift die hij aan eiseres deed, in elk geval de verwerping van die eis niet wettelijk met redenen omkleedt (schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 1382 van het Burgerlijk wetboek) ;

Overwegende dat, blijkens het arrest, de schade waarvan eiseres vergoeding vordert, voortvloeit uit de ontneming van het voordeel dat een lid van haar onderwyzend personeel haar toekende door zijn wedde van leeraar te harer beschikking te stellen, welk lid werd getroffen door een dodelijk ongeval dat aan de schuld van de verweerder Steenhout was te wijten ;

Overwegende dat het arrest, dat erop wijst dat de door eiseres geleden schade onbetwistbaar is en dat haar belang dat aldus werd geschaad, rechtmatig is, niettemin beslist dat het hier gaat om een belang « dat volstrekt niet beschemd is door een recht » en dientengevolge om een schade die niet kan worden vergoed op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek ;

Overwegende dat uit de redenen van het arrest blijkt dat, om aldus te beslissen, het hof van beroep hierop steunt dat het voordeel door de getroffene aan eiseres, buiten elke wettelijke of contractuele verplichting en dus zonder dat hij daartoe door een rechtsvordering kon worden gedwongen, toegekend, hem niettemin « volkomen vrij liet om over zijn goederen te beschikken » ;

Overwegende dat artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek de schuldige aan een onrechtmatige daad verplicht de schade door die daad veroorzaakt te vergoeden, voor zover die schade vaststaat en zij niet bestaat in de ontneming van een ongeoorloofd voordeel ;

Overwegende dat de omstandigheid dat de genietster van een geoorloofd voordeel tegen degene die hem dit louter uit welwillendheid toekende, geen rechtsvordering had om hem daartoe te dwingen, niet uitsluit dat, wegens de schade die voortvloeit uit de ontneming van een dergelijk voordeel door de schuld van een derde, de benadeelde tegen laatstgenoemde een rechtsvordering tot schadevergoeding kan instellen op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, zodra het voordeel voor de genietster een voldoende stabiliteit vertoonde om zijn schade als zeker te beschouwen ;

Dat het arrest aldus uit de redenen waarop het gegrond is, niet wettelijk heeft kunnen afleiden dat de door eiseres geleden schade niet kon worden vergoed op grond van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek ;

Dat het middel derhalve gegrond is ;

Overwegende dat, in zoverre het arrest uitspraak doet over het bedrag van de begrafeniskosten die door eiseres werden gemaakt, door deze laatste geen enkel middel wordt ingeroepen ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zoverre het verklaart dat eiseres niet gerechtigd is om vergoeding te eisen van de materiële schade ondergaan ten gevolge van het verlies van de wedden die het slachtoffer van het ongeval haar

gaf, alsmede in zoverre het eiseres veroordeelt in de kosten van hoger beroep gemaakt door het openbaar ministerie en in de kosten van hoger beroep van de civielrechtelijke vordering ;

Verwerpt de voorziening voor het overige ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt iedere verweerder in twee vijfden van de kosten en eiseres in de overige kosten.

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

NOOT. — Zie over het begrip « geoorloofd voordeel » : Cass., 2 mei 1955, R.W. 1955-56, 935 en R.C.J.B., 1957, 99 met noot J. Ronse ; Hof Gent, 11 februari 1956, R.C.J.B., 1957, 5 met noot J. Dabin, en R.G.A.R., 1956, nr. 5769, met noot R.O. Dalcq.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 10 oktober 1972.

Voorzitter : M. M. Naulaerts.

Raadsheer-verslaggever : M. M. Châtel.

Advocaat-generaal : M. E. Krings.

Advocaten : Mrs. Philips en J. Fally.

Onrechtmatige daad. — Schade en schadeloosstelling. — Vergoeding wegens morele schade. — Doel. — Vordering van zoon tegen vader, die onopzettelijk de dood van de vrouw van de zoon veroorzaakt heeft. — Geen rechtsmisbruik. — Bepaling van de vergoeding.

Een eis tot vergoeding wegens morele schade werd ingesteld door een zoon tegen zijn vader, die onopzettelijk de dood van de vrouw van de zoon had veroorzaakt.

De rechtsvordering tot vergoeding wegens morele schade heeft geenszins tot doel de partij die voor de schade aansprakelijk werd gesteld, een private straf op te leggen. De vergoeding mag o.i. niet in verhouding gebracht worden met de lichte aard of de zwaarwichtigheid van de feiten ; zij heeft tot doel de pijn, de smart of enig ander moreel leed te lenigen en in die mate de schade te herstellen.

Het instellen van een vordering die tot doel heeft de smart van de zoon te lenigen, maakt op zichzelf geen tekortkoming uit op de gevoelens van eerbied en ontzag die hij aan zijn vader verschuldigd is, en kan als zodanig evenmin het verdriet van zijn vader aantasten. Deze vordering kan dan ook niet als de tegeldemaking van de smart beschouwd worden en maakt dus geen rechtsmisbruik uit.

De rechter mag in feite, en derhalve soeverein, oordelen dat het medelijden van de vader bijdraagt tot de verzachting van de smart van zijn zoon en dat hiermee bij de begroting van de vergoeding rekening mag gehouden worden.

E. Derumeaux t./ A. Derumeaux.

Gelet op het bestreden arrest, op 16 juni 1971 door het Hof van beroep te Brussel op verwijzing gewezen ;

Gelet op het arrest van het Hof van 11 mei 1970 ;

I. Nopens de voorziening van Derumeaux-Ernest :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 205 tot 207, 371, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 bevattende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering en

97 van de Grondwet, en van het algemeen rechtsprincipe dat een rechtsmisbruik niet mag toegelaten worden,

doordat het arrest — ondanks de vaststelling dat verweerder optredend in eigen naam en als beheerder van de goederen van zijn minderjarige kinderen, zijn eis tot vergoeding wegens morele schade richtte tegen eiser, zijn eigen vader, — laatstvernoemde veroordeelt tot de betaling uit dien hoofde van een vergoeding van 85.000 frank voor eiser in eigen naam, van 35.000 frank voor elk van de kinderen, en van 20.000 frank wegens schadevergoeding « ex haerede » ;

dat luidens de beslissende redenen van het arrest, de door eiser vermelde familiebanden slechts een ideaal beeld van de familie uitmaken en niet te veel steun vinden in het huidige positief recht, integendeel gekenmerkt door een toenemend individualisme ; dat voor alle familieleden, ten opzichte van elkaar, de persoonlijke aansprakelijkheid op voet van art. 1382 van het Burgerlijk Wetboek geldt ; dat indien het wenselijk klimaat van samenhang, genegenheid en wederzijdse achting van een echte familie slechts in stand kan gehouden worden in de mate waarin de familieleden er in slagen conflictsituaties te voorkomen of vrijwillig verzaken aan de uitoefening van zekere rechten, zulks echter niet betekent dat indien zij hun rechten toch zouden uitoefenen, ze zodoende een immorele daad zouden stellen of een misbruik zouden begaan destemin dat de gebruikelijke of verplichte verzekering het motief om de schuldenaar van een schadegeval te sparen laat wegvallen ; dat eiser bijgevolg door zijn recht uit te oefenen en het integraal uit te oefenen noch immoreel handelt, noch een misbruik van recht begaat, noch tekortschiet aan deferentie ; dat het niet opgaat voor te houden dat het leed aan de zoon en de kleinkinderen overkomen geneutraliseerd of gekompenseerd zou zijn door het verdriet dat eiser, als vader en grootvader, persoonlijk lijdt ; dat de eis toch ingesteld wordt door iemand die veel verschuldigd is aan de verwezene en het moreel leed van verweerder in zijn persoon en in zijn kinderen in een zekere mate gemilderd wordt door de rechtzinnige spijt en het verdriet van eiser, zodat het past de gebruikelijke toekenningen voor morele schade met ongeveer één derde te verminderen,

terwijl, eerste onderdeel, het niet verenigbaar is enerzijds te erkennen dat een echte familie slechts kan bestaan in de mate waarin de familieleden er in slagen conflictsituaties te voorkomen of vrijwillig de uitoefening van zekere rechten te verzaken, en anderzijds het integraal uitoefenen van het recht tot vergoeding wegens morele schade door een zoon tegen zijn vader wettig te verklaren ; terwijl evenmin verenigbaar zijn de motivering dat inzake aansprakelijkheid de familieleden ten opzichte van elkaar juist dezelfde rechten genieten als ten opzichte van derden, en de motivering dat in de verhoudingen tussen zoon en vader de gebruikelijke toekenningen voor morele schade dienen verminderd te worden ten gevolge van het feit dat een zoon veel verschuldigd is aan zijn vader en deze laatste zelf spijt en verdriet lijdt ; en terwijl die tegenstrijdigheden met een gebrek aan motivering gelijkstaan (schending van het artikel 97 van de Grondwet) ;

tweede onderdeel, de familie een wettelijke instelling vormt, door de wet gegrond op de banden van genegenheid en solidariteit bestaande tussen haar leden en waarmee elk lid wettelijk verplicht is rekening te houden, ten minste waar het gaat, niet meer om loutere stoffelijke schade, maar wel om morele schade ; dat desaanvaande een familielid verplicht is zich te onthouden van aanspraken die de gevoelens en de morele toestand van een ander familielid zouden aantasten ; dat in het bijzonder een zoon die tegen zijn vader, onopzettelijk dader van de dood van zijn schoondochter, een vordering tot herstel van zijn morele schade instelt, zelf tekort komt aan de gevoelens van eerbied en ontzag door hem verschuldigd en zelf de

spijt en het verdriet van zijn vader daardoor aantast ; dat zulke vordering aldus geen wettig karakter kan vertonen (schending van al de aangehaalde wetsbepalingen) ;

derde onderdeel, het overgaan tot zulke tegeldemaking door een zoon tegen zijn vader op zich zelf het bewijs levert dat de vordering niet werkelijk gegrond is op de ingeroepen smart ; dat de zoon daardoor ten minste geen acht geeft op de gevoelens van zijn vader noch op zijn eigen morele plichten tegenover die vader ; dat hij zich aldus schuldig maakt aan een rechtsmisbruik (schending van al de aangehaalde wetsbepalingen en van het algemene rechtsprincipe dat een rechtsmisbruik niet mag toegelaten worden) ;

Wat het tweede en het derde onderdeel samen betreft :

Overwegende dat de rechtsvordering tot schadevergoeding wegens morele schade geenszins tot doel heeft de partij die voor de schade aansprakelijk werd gesteld een private straf op te leggen ; dat de vergoeding onder meer niet in verhouding mag gebracht worden met de lichte aard of de zwaarwichtigheid van de gepleegde feiten ; dat zij echter tot doel heeft de pijn, de smart of enig ander moreel leed te lenigen en in die mate de schade te herstellen ;

Overwegende derhalve dat het instellen van een vordering die tot doel heeft de smart van de zoon te lenigen, op zichzelf, in strijd met wat het middel beweert, geen tekortkoming uitmaakt op de gevoelens van eerbied en ontzag die hij aan zijn vader verschuldigd is en als dusdanig evenmin het verdriet van zijn vader kan aantasten ;

Dat de rechter dan ook wettelijk mocht beslissen dat het instellen van deze vordering ook niet als de tegeldemaking van de smart kan beschouwd worden en dus geen rechtsmisbruik uitmaakt ;

Dat beide onderdelen niet kunnen aangenomen worden ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat, nu de vordering tot het bekomen van een vergoeding wegens morele schade geen private straf uitmaakt en tot doel heeft de pijn en de smart te lenigen, het niet tegenstrijdig is te beslissen, enerzijds, dat een echte familie slechts kan bestaan voor zover conflictsituaties voorkomen worden door de uitoefening van zekere rechten te verzaken en, anderzijds, te beslissen dat een zoon een vergoeding wegens morele schade aan zijn vader mag vragen ; dat het evenmin tegenstrijdig is te beslissen dat hoewel de familieleden tegenover elkaar juist dezelfde rechten als ten opzichte van derden genieten er niettemin bij de bepaling van de vergoeding rekening dient gehouden te worden met het feit dat de zoon veel verschuldigd is aan zijn vader en deze laatste zelf spijt en verdriet lijdt ; dat de rechter inderdaad in feite, en derhalve soeverein, mag oordelen dat het medelijden van de vader bijdraagt in de mildering van de smart van zijn zoon en dat hiermede rekening mag gehouden worden bij de begroting van de vergoeding ;

Dat het onderdeel feitelijke grondslag mist ;

II. Nopens de voorziening van Derumeaux Antoon :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat, na te hebben aangenomen dat ingevolge het toevallig overlijden van Desmet Anne-Marie, echtgenote van eiser en moeder van zijn kinderen, dat te wijten is aan de schuld van verweerder schoonvader van het slachtoffer, eiser en zijn kinderen een morele schade hebben geleden die verweerder hen dient te vergoeden, het arrest de door de eerste rechter toegekende schadevergoeding vermindert, om de reden « dat... de eis in vergoeding van morele schade gesteld wordt door iemand die, op moreel vlak, veel verschuldigd is aan de verwezene, en dat het

moreel leed waardoor de burgerlijke partij in haar persoon en in haar kinderen getroffen wordt ook in zekere mate gemilderd wordt door de rechtzinnige spijt en het verdriet van verwezene die van dichterbij betrokken blijft in de gevolgen van zijn ongelukkige daad;... dat, ten overstaan van zulke speciale verhoudingen tussen de partijen het dan ook niet aangewezen is de gebruikelijke toekenningen van morele schade toe te passen, maar dat deze met ongeveer één derde te reduceren zijn»,

terwijl de aldus door de rechter in 't licht gestelde omstandigheden niet van aard zijn een vermindering van de aan eiser en aan zijn kinderen verschuldigde schadevergoeding te rechtvaardigen; inderdaad, evenmin als andere liefde- of vriendschapsbanden, vermindert verwantschap tussen de schuldige dader en de persoon wiens rechten of belangen werden benadeeld, geenszins de door laatstgenoemde ondergane schade en, vermits de morele verplichting van de benadeelde partij jegens de schuldige en de spijt of het leedwezen van laatstgenoemde elementen zijn welke aan de schade vreemd zijn, laat zij evenmin een afwijking toe van de regel volgens welke de benadeelde partij de volledige vergoeding van haar schade, zowel stoffelijke als morele, dient te verkrijgen:

Overwegende dat het arrest geenszins beslist dat, omwille van de verwantschap tussen de partijen, de morele verplichtingen van de burgerlijke partij jegens de schuldige en de spijt en het leed die laatstgenoemde ondergaat, de schade niet volledig dient te worden vergoed;

Dat de rechter enkel in feite vaststelt dat bedoelde schade, ten deze het moreel leed, ingevolge bedoelde omstandigheden gemilderd is en ermede rekening houdt bij de begroting van de vergoeding;

Dat het middel dienvolgens feitelijke grondslag mist;

Om die redenen,

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1° Kamer. — 23 juni 1972.

Afdelingsvoorzitter: Ridder J. Rutsaert.

Raadsheren: MM. A. M. de Vreese, J. Gerniers (verslaggever), A. Meeüs en J. A. Sury.

Advocaat-generaal: E. Krings.

Advocaten: Mrs. A. Houtekier en H. De Bruyn.

Pacht. — Wet van 4 november 1969. — Overgangsmaatregelen. — Bewijs van de pacht.

Op grond van het in het bezit zijn van het landeigendom mochten eisers, als bezitters van het landeigendom op 5 december 1969, datum van de inwerkingtreding van de wet van 4 november 1969, het bewijs van de pacht door alle middelen rechtens leveren. De rechtbank kon derhalve niet wettelijk beslissen dat een bewijs door getuigen niet mocht toegelaten worden.

Maes e.a. t./ Maes e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 24 mei 1971 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Hasselt;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 3 van afdeling 3 van boek III, titel VIII, hoofdstuk II

van het Burgerlijk Wetboek, getiteld « Regels betreffende de pacht in het bijzonder » en gewijzigd bij artikel I van de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen en IV, 4° van deze zelfde wet,

doordat het bestreden vonnis de door de verweerders ingestelde vordering gegrond verklaart en zegt dat eerste eiser geen enkel recht van huur of pacht kan doen gelden te Paal, ter plaatse « De Heuven Velde », sectie B, nummer 163/d van het kadaster, ter plaatse de « Heuven Velden », sectie B, nummer 163/c, ter plaatse de « Diepe Bemden », sectie A, nummer 547 en ter plaatse « Ryssel Gemeentebroek », sectie D, nummer 115, om de reden dat het huurcontract niet door bewerking en uitbating bewezen wordt; dat niet gezegd wordt op welke juiste datum de pachtovereenkomst werd gesloten; dat nooit erkend werd dat de uitvoering van de pacht begonnen was en de artikelen 1715 en 1716/bis van het Burgerlijk Wetboek dus niet toepasselijk zijn; dat het zelfs niet toegelaten is het begin van uitvoering door vermoedens of zelfs door getuigen te bewijzen; dat de door eiser ingeroepen stukken niet eens als begin van bewijs door geschrift kunnen beschouwd worden; dat tussen familieleden de gronden gratis ter beschikking kunnen gesteld worden; dat de stelling van de eisers werkelijk ontbloomt is van schriftelijk bewijs of begin van schriftelijk bewijs dat het de rechtbank mogelijk zou maken een bewijs door getuigen toe te laten,

terwijl 1) de pacht niet schriftelijk vastgesteld was en eerste eiser, die in het bezit was van het landeigendom, dienvolgende gerechtigd was, door alle rechtsmiddelen met inbegrip van getuigen en vermoedens, het bewijs te leveren van het bestaan van de pacht en van de pachtvoorwaarden, waaronder begrepen het tijdstip van ingebruikneming en de pachtsom, (schending van artikel 3 vervat in de wet van 4 november 1969); 2) de kwestieuze pacht op 5 december 1969, datum van de inwerkingtreding van de wet van 4 november 1969 lopende was en de bewijsvoering ervan derhalve door eiser door alle middelen van recht, getuigen en vermoedens inbegrepen, mocht geleverd worden (schending van artikel IV, 4°, lid 2, van de wet van 4 november 1969); 3) de pacht waarvan het tijdstip van ingebruikneming als pachter niet kan vastgesteld worden, beschouwd wordt als een pachtovereenkomst die een derde pachtperiode ingaat op de door het plaatselijk gebruik vastgestelde datum voor het vertrek van de pachter, volgend op de inwerkingtreding van de wet (schending van artikel IV, 4°, lid 1, van de wet van 4 november 1969), zodat het vonnis de in het middel ingeroepen wetsbepalingen schendt:

Overwegende dat artikel 3 van afdeling 3 van boek III, titel VIII, hoofdstuk II van het Burgerlijk Wetboek, getiteld « Regels betreffende de pacht in het bijzonder » en gewijzigd bij artikel I van de wet van 4 november 1969 tot wijziging van de pachtwetgeving en van de wetgeving betreffende het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen bepaalt: « De pacht moet schriftelijk worden vastgesteld, anders kan degene die in het bezit is van een landeigendom het bewijs leveren van het bestaan van een pacht en van de pachtvoorwaarden (...) door alle rechtsmiddelen, met inbegrip van getuigen en vermoedens (...) »;

Dat artikel IV van voormelde wet bepaalt dat de in deze wet vervatte regels betreffende de pacht in het bijzonder van toepassing zijn op alle pachten die bij haar inwerkingtreding lopen of verlengd zijn (...);

Overwegende dat de eisers, zich op voormelde wetsbepalingen beroepende, in de eerste plaats stelden dat zij voldoende bewijzen hadden aangebracht om het be-

staan van hun pacht te bewijzen en in de tweede plaats, daartoe het bewijs van bepaalde feiten aanboden ;

Overwegende dat, op grond van het in het bezit zijn van het landeigendom, de eisers, als bezitters van bedoeld landeigendom, op 5 december 1969, datum van de inwerkingtreding van de wet van 4 november 1969, het bewijs van de pacht door alle rechtsmidelen mochten leveren en de rechtbank derhalve niet wettelijk kon beslissen dat een bewijs door getuigen niet mocht toegelaten worden ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feiten-rechter zou worden beslist ;

Verwijst de zaak naar de rechtbank van eerste aanleg te Tongeren, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT. — Zie Cass., 23 september 1971, R.W., 1971-72, 1541.

ARBEIDSHOF TE BRUSSEL Afdeling Antwerpen

7^e Kamer. — 26 oktober 1972.

Voorzitter : M. H. Coremans.

Raadsheren : MM. P. Kerremans en E. Baudet.

Advocaat-generaal : M. O. De Leye.

Advocaten : Mrs. J. Coens en E. Matthyssens.

Arbeidsongevallen. — Basisloon. — Homologatie. — Vatbaarheid voor beroep.

1. Voor de wettelijke vergoedingen verschuldigd voor periodes na 1 januari 1972 mag ingevolge artikel 39 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 het basisloon niet beperkt worden tot 200.000 fr.
2. De beslissing waarbij de arbeidsrechtbank met toepassing van art. 65 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 uitspraak doet over het verzoek tot homologatie van de tussen de getroffene en de verzekeraar tot stand gekomen overeenkomst is vatbaar voor hoger beroep (impliciete oplossing).
3. Het Arbeidshof kan, na de homologatiebeslissing wegens verkeerde toepassing van de wet te hebben vernietigd, zijn homologatie verbinden aan de nieuwe overeenkomst welke de partijen hem ter homologatie voorleggen.

Advies van het Openbaar Ministerie.

Het hoger beroep stelt in de eerste plaats de vraag of het « vonnis » van 28 januari 1972 van de 4^e Kamer van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen waarbij de tussen eiser en gedaagde in hoger beroep tot stand gekomen overeenkomst, inzake het percentage van blijvende arbeidsongeschiktheid uit het arbeidsongeval van 20 februari 1967, de datum van consolidatie en het basisloon gehomologeerd werden, vatbaar is voor hoger beroep.

Ongetwijfeld heeft de afdeling Brussel van Uw Hof op 27 september 1971 een arrest gewezen dat de vatbaarheid voor hoger beroep van een homologatievonnis (1) heeft aangenomen (R.W., 1971-1972, kol. 1596 ; De Verzekering, 1971, p. 933). In een tijdschrift werd dit standpunt evenwel betwist (De Verzekering, 1971, p. 935, in een noot, getekend V.H.).

Gelet op de datum waarop het homologatievonnis tot stand kwam, moet enkel rekening worden gehouden met art. 65 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971. De voornaamste bepalingen ervan zijn de volgende : « De partijen zijn verplicht de overeenkomsten betreffende de voor het arbeidsongeval verschuldigde vergoedingen ter homologatie aan de bevoegde rechtsmacht voor te leggen. (...) Afschrift van het proces-verbaal van homologatie kan enkel in uitvoerbare vorm worden uitgegeven, nadat de rechtsmacht heeft vastgesteld dat het ongeval overeenkomstig de bepalingen van de wet geregeld werd. »

Die tekst zegt niets over de rechtspleging welke de arbeidsrechtbank moet volgen, noch over de wijze waarop de partijen bij de overeenkomst de beslissing betreffende de homologatie moeten uitlokken. Gelet op art. 2 van het Gerechtelijk Wetboek, kan deze leemte niet anders opgevuld worden dan door dat Gerechtelijk Wetboek. Er moet dus o.a. worden nagegaan welke rechtspleging van het Gerechtelijk Wetboek in dat geval best zou worden toegepast. Naar het ons voorkomt zijn het de bepalingen van titel V van boek II met als opschrift « Inleiding en behandeling van de vordering op éézijdig verzoekschrift » die hiervoor best in aanmerking komen, m.a.w. de artikelen 1025 tot 1034. Welke argumenten kunnen hiervoor gelden ? In de commentaar op die artikelen in het verslag van de Koninklijke Commissaris lezen we letterlijk het volgende : « De rechtspleging op niet tegensprekelijk verzoekschrift die meer bijzonder het voorwerp is van titel V van boek II van het vierde deel van het gerechtelijk Wetboek, kan enkel worden aangewend in de gevallen die de wet uitdrukkelijk bepaalt of ook wanneer de rechtspleging op tegenspraak niet kan aangewend worden, daar er geen tegenstrever voor de vordering is » (2).

Die laatste is hier toch wel het geval, want er is geen contradictoir debat over de homologatie van de overeenkomst mogelijk : de partijen bij de overeenkomst willen beide de homologatie bekomen en hierbij is er geen mogelijke tegenstrever te bespeuren.

Hetzelfde verslag zet de redenen uiteen waarom in die procedure het recht van hoger beroep is ingevoerd (3) en het is dus ten onrechte dat de commentator in het tijdschrift het behoud van de vroegere toestand, nl. de niet-vatbaarheid voor hoger beroep verdedigt (4). Een beslissing over de gevraagde homologatie is altijd voor hoger beroep vatbaar.

Na al deze beschouwingen over de te volgen procedure « in abstracto », moeten we nu terugkeren tot ons concreet geval, nl. het huidige hoger beroep gericht tegen het zogeheten vonnis van 28 februari 1972. Is de bestreden beslissing wel een vonnis of is zij het niet ?

Als opschrift staat er « proces-verbaal van homologatie » en daarin wordt de verschijning van de partijen vermeld in een vorm die doet denken aan een toepassing van art. 706 van het Gerechtelijk Wetboek. De vordering tot homologatie is dus niet gebeurd bij verzoekschrift zoals voorgeschreven door art. 1025 maar door middel van een vrijwillige verschijning overeenkomstig art. 706. Welke zijn de daaraan te verbinden gevolgen ? Hier zult U een keuze moeten doen tussen twee mogelijke oplossingen. De eerste zou zijn, aan te nemen dat art. 706 eveneens toepasselijk is, althans ten aanzien van de aldaar genoemde rechtscollages, op de zogeheten vorderingen op éézijdig verzoekschrift. Een dergelijk standpunt wordt voor mogelijk gehouden in de rechtsleer (zie Guy Horsmans, La procédure sur requête, in Le Code Judiciaire, Larcier, 1969, p. 154-155). Alsdan zou U het « proces-verbaal van homologatie » kunnen beschouwen als een op grond van art. 1029 tot stand gekomen beschikking maar zou U het hoger beroep niet-ontvankelijk moeten verklaren omdat het niet in de vorm van art. 1031, nl. bij verzoek-

schrift is geschied. Een tweede oplossing zou zijn, in de gehele afhandeling van de door eiser en gedaagde in hoger beroep voor de arbeidsrechtbank ingestelde vordering tot homologatie een procedure op grond van en overeenkomstig de artt. 700 tot 806 te zien wegens de daarbij gevolgde werkwijze. Het proces-verbaal van homologatie wordt alsdan een gewoon vonnis waartegen hoger beroep mogelijk is in de vormen bepaald in art. 1056, welk art. hier ter zake is toegepast. De tweede oplossing verdient o.i. de voorkeur, aangezien alsdan het hoger beroep naar de vorm regelmatig is en het Arbeidshof zodoende de gelegenheid krijgt een beslissing ten gronde te nemen.

Het hoger beroep strekt ertoe, het bestreden vonnis teniet te doen omdat het ten onrechte de overeenkomst van dezelfde datum heeft bekrachtigd, aangezien in die overeenkomst voor de vergoedingen verschuldigd voor de periode van 1 januari 1972 af geen rekening is gehouden met art. 39 van de Arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 waarbij het maximum-basisloon van 200.000 frank op 300.000 frank is gebracht.

Het bestreden vonnis dat die overeenkomst homologeerde, dient dus te worden vernietigd en vervangen door een gemotiveerde weigering van de toen gevraagde homologatie, want het komt de rechter niet toe, die overeenkomst in enig opzicht te wijzigen.

Bovendien stel ik U voor, de nieuwe overeenkomst die thans door partijen ter homologatie wordt voorgelegd, te bekrachtigen.

O. De Leye,
Advocaat-generaal.

Arrest.

Gelet op de beslissing tot homologatie van 28 januari 1972 van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen ;

Gelet op het hoger beroep van 1 juni 1972 ;

Uit de voorgelegde bescheiden blijkt, dat de arbeidsrechtbank ten onrechte besloten heeft tot homologatie van het haar door partijen op 28 januari 1972 voorgelegd akkoord, doordat zij aanvaardde dat, in strijd met artikel 39 van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971, de wettelijke vergoedingen betreffende de blijvende arbeidsongeschiktheid ook na 1 januari 1972 zouden uitgekeerd worden op grond van een basisloon beperkt tot 200.000 fr., terwijl dat basisloon 266.124 fr. bedraagt en, van 1 januari 1972 af, voor dat bedrag in aanmerking dient te worden genomen, de desbetreffende bepaling van de wet van 10 april 1971 als van openbare orde onmiddellijk van toepassing zijnde ook voor het berekenen van de vergoedingen, die voortvloeien uit een arbeidsongeval dat zich vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet heeft voorgedaan doch, zoals in onderhavig geval, nog niet definitief vastgesteld zijn (Cass., 7 november 1963, Pas., 1964, I, 260).

Er is dan ook grond om de aangevochten homologatiebeslissing teniet te doen.

Om deze redenen,

Het Arbeidshof,

Ontvangt het hoger beroep, verklaart het gegrond, vernietigt de aangevochten homologatiebeslissing ;

Trekt de zaak tot zich, verleent akte aan partijen van de overeenkomst die tussen hen tot stand is gekomen en ter zitting van 28 september 1972 aan het Arbeidshof is voorgelegd, stelt vast dat de overeenkomst met redenen is omkleed en de bij de wet vereiste voorzieningen bevat en het ongeval van 20 februari 1967 overeenkomstig de

bepalingen van de wet regelt, homologeert die hierbij gevoegde overeenkomst ;

Verwijst eiser in hoger beroep tot de kosten van het geding, tot heden niet begroot.

(1) De eigenaardigheid bij dat geval was dat de vrederechter geen proces-verbaal had opgemaakt maar wel een vonnis houdende homologatie had uitgesproken.

(2) P. 399. Het laatste gedeelte werd door ons onderstreept.

(3) P. 400-402. Spijtig genoeg is de tekst te uitvoerig om in de tekst of in voetnoot te worden opgenomen : hij verdient zeker worden gelezen.

(4) Tegenspraak met Cass. 21 september 1956 (Pas. 1957, I, 33) is o.i. niet aanwezig want het arrest spreekt enkel van de bestrijding van de overeenkomsten, hetgeen een ander vraagstuk is. De onderzochte vraag loopt over de mogelijkheid tot bestrijding van de homologatie. Ieder van de twee handelingen kan eigen gebreken vertonen en heeft o.i. een eigen wijze van bestrijding. Ons standpunt ligt in de lijn van de traditie behalve, waar het het hoger beroep erkent, maar zulks wordt door het G.W. volledig verantwoord.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Kort geding. — 28 april 1972.

Voorzitter : M. J. Wildiers.

Advocaten : Mrs. M. Vaes en F. Carsau.

1. Geding. — Verwijzing door de arrondissementsrechtbank naar de bevoegde rechter. — Oproeping. — Termijn.

2. Kort geding. — Rechtsingang. — Termijn. — Oproeping bij gerechtsbrief.

1. De oproeping, die op grond van de artikelen 660, 661 en 662 Ger. W. plaatsheeft na de verwijzing door de arrondissementsrechtbank naar de bevoegde rechter, is onderworpen aan de regels betreffende het in acht nemen van de termijnen van de dagvaarding zoals bepaald door de wet (art. 710 Ger. W.).

2. De termijn van dagvaarding voor de vordering in kort geding bedraagt ten minste twee dagen. Die termijn dient ook nageleefd te worden wanneer het om een oproeping bij gerechtsbrief gaat.

Wanneer de partijen voor de zitting van 21 april opgeroepen worden bij een op 19 april verzonden gerechtsbrief, is de oproeping nietig.

Suy t./Roberti e.a.

Gezien de dagvaarding dd° 4 april 1972 van het ambt van gerechtsdeurwaarder Achiel Depuydt, verblijvende te St.-Gillis en van gerechtsdeurwaarder Willy Vanderhaegen, verblijvende te Gent, waarbij eerste en tweede verweerdgers gedagvaard werden in kort geding voor de Heer Voorzitter van de koop handelsrechtbank te Antwerpen tot benoeming van een deskundige ;

Overwegende dat verweerdgers en de vrijwillig tussenkomende partij de bevoegdheid van de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel betwistten zodat de zaak verzonden werd naar de Arrondissementsrechtbank, die op 18 april 1972 de zaak in haar geheel verzond naar de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, zetelend in kort geding ;

Overwegende dat op 19 april door de Heer Griffier een oproeping per gerechtsbrief werd gezonden aan de heer Roberti Kurt en aan de heer Verspeeten Hubert, dat tevens aan hun raadsman bij gewone brief een afschrift van de oproeping werd toegezonden ; dat aan de firma Heuft een oproeping per gerechtsbrief werd gezonden per adres Meester Fr. Carsau, en dat aan deze laatste als raadsman van de firma Heuft een afschrift van deze oproeping bij

gerechtsbrief, bij gewone brief werd toegezonden ;

Overwegende dat deze oproepingen werden gesteld om te verschijnen op 21. april ;

Overwegende dat de verweerders en de vrijwillig tussenkomende partij de nietigheid van deze oproepingen inroepen op grond van het feit dat de door de Wet bepaalde termijn niet geëerbiedigd werd ;

Overwegende dat vooreerst dient vastgesteld dat de oproeping welke op grond van art. 660, 661, 662 Gerechtelijk Wetboek plaats heeft na de verwijzing door de Arrondissementsrechtbank naar de bevoegde rechter, onderworpen is aan de regels betreffende het eerbiedigen van de termijnen van dagvaarding zoals voorzien door de Wet (zie artikel 710 Gerechtelijk Wetboek «De termijnen van dagvaarding zijn voorgeschreven op straffe van nietigheid. Dezelfde regel is van toepassing op de andere vormen van oproeping die de Wet bepaalt ») ;

Dat de termijn van dagvaarding voor de vordering in kort geding gebracht op de zitting, gehouden door de Voorzitter van de rechtbank ten minste twee dagen bedraagt (artikel 1035 Gerechtelijk Wetboek) ; dat deze termijn van minstens twee dagen, ook wanneer het gaat over een oproeping bij gerechtsbrief, dient geëerbiedigd te worden ;

Dat in casu de datum van de verzending van de gerechtsbrief die in aanmerking moet genomen worden — de 19e april 1972 is ; dat opgeroepen werd voor de zitting van 21 april ;

Dat de dies a quo niet berekend wordt in de termijn, die aldus slechts een aanvang neemt op 20 april (artikel 52 Gerechtelijk Wetboek) ;

Dat alle onderscheid tussen vrije en niet vrije termijnen zoals vóór het in voege komen van het Gerechtelijk Wetboek bestond, afgeschaft is (zie verslag van de Koninklijke Commissaris Van Reepinghen, blz. 39 : « Er is géén reden meer tot onderscheid tussen vrije én niet vrije termijnen. Alle termijnen worden berekend op dezelfde wijze : vanaf 's anderendaags te nul uur, van de dies a quo en inbegrepen de dies ad quem ») ;

Dat artikel 53 Gerechtelijk Wetboek trouwens duidelijk bepaalt dat de vervaldag begrepen is in de termijn, hetgeen in casu dan ook betekent dat niet mocht opgeroepen worden op de vervaldag, het is te zeggen 21 april, maar wel ten vroegste op 22 april ; dat wanneer het gaat om een wachttijd zoals ter zake, de veronachtzaming ervan de nietigheid tot gevolg heeft ;

Overwegende dat de kosten van deze procedure ten laste blijven van de eiser ;

Om die redenen,

Verklaren de akte van oproeping dd° 19 april 1972 nietig ; de kosten ervan ten laste blijvend van eiser ;

VREDERERECHT TE BREE

4 mei 1972.

Vrederechter : M. Sevens.

Advocaten : Mrs. R. Demal en K. Demyttenaere.

Bevoegdheid. — Gerechtelijk recht. — Eis tot uitzetting uit plaatsen zonder recht betrokken. — Geschil waarvan de oplossing afhangt van tot het sociale recht behorende juridische gegevens. — Bevoegdheid van de arbeidsrechtbank.

Om een reden die samenhangt met en voortvloeit uit het arbeidscontract mocht een bediende een huis van de werkgever bewonen. Na eerst een opzegging van drie

maanden gegeven te hebben, ontsloeg de werkgever de bediende enkele dagen later, beweerdelijk om ernstige redenen. De werkgever heeft de bediende voor de vrederechter tot uitzetting uit zonder recht betrokken plaatsen gedagvaard.

Daar de juridische gegevens, die de basis vormen voor een uitspraak omtrent het al dan niet inwilligen van eisers vordering, tot het sociale recht behoren, nl. de kwestie of het arbeidscontract van de bediende al dan niet ten einde is, behoort de betwisting tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank.

Lambrichts t./ Croes.

Overwegende dat verweerder in zijn pleidooien en conclusies in limine litis de onbevoegdheid ratione materiae van onze rechtbank opwerpt, en stelt dat de hangende betwisting tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank behoort ;

Overwegende dat de feitelijke verhouding der partijen zeer summier in de dagvaarding als volgt wordt geschetst : « Aangezien mijn verzoeker eigenaar is van een huis gelegen te Opitter-Tongerlo, Hoogstraat, 1 ;

Aangezien hiernagedaagde sinds drie maart negentienhonderd twee en zeventig dit pand betreft zonder recht noch titel ; Aangezien hiernagedaagde weigert het pand te verlaten ; »

Overwegende dat uit de gegevens der zaak inmiddels is gebleken dat verweerder sedert 1 januari 1970 een arbeidsovereenkomst van onbepaalde duur met eiser (zijn schoonvader), had afgesloten in zijn functie van bediende ; dat hij van dan af in het pand Hoogstraat, 1, te Opitter-Tongerlo woonde ; dat tevens vaststaat dat hij geen huur hiervoor moest betalen ;

Overwegende dat volgens verweerder het gratis gebruik van de woning een onderdeel vormt van, en samenhangt met de arbeidsovereenkomst ; dat echter door geen van de partijen de arbeidsovereenkomst zelf wordt voorgebracht zodat kan vermoed worden dat deze enkel mondeling is aangegaan ;

Overwegende dat eiser een handel drijft in bouwmaterialen, met zetel te Diepenbeek ; dat hij te Opitter-Tongerlo een onderafdeling had van zijn firma, en dat daar bedrijfs- en handelsgebouwen gelegen waren die in feite een geheel uitmaken met het pand door verweerder vanaf het aangaan van het bediendenkontraat gratis betrokken ; dat uit de brieven door eiser aan verweerder geschreven op voldoende wijze blijkt dat het gratis gebruik van de woning samenhangt met de arbeidsovereenkomst ;

1. bij brief van 16 februari 1972 maakt eiser een einde aan het bediendenkontraat met vooropzeg van drie maanden ; op dezelfde dag schrijft hij aan verweerder een brief waarin volgende elementen van betekenis zijn : « Het huis waarin U woont maakt deel uit van de bedrijfs- en handelsgebouwen, gelegen op hetzelfde adres. Voor de verdere normale uitbating van de bedrijfsactiviteit van mijn zaak, vraag ik U de woning zohaast mogelijk te verlaten » ;

2. bij brief van 28 februari 1972 vraagt eiser nogmaals dat verweerder de woning zohaast mogelijk zou verlaten en argumenteert als volgt : « ... Dit huis maakt immers deel uit van het gehele handelscomplex en behoort tot mijn eigendom. Indien U hieraan geen gevolg geeft moet ik U gerechtelijk laten ontzetten, omdat U de verdere normale uitvoering van mijn handel onmogelijk maakt » ;

3. bij brief van 3 maart 1972 ontslaat eiser verweerder onmiddellijk uit zijn dienst wegens beweerde ernstige redenen en doet dat nogmaals om andere beweerde ernstige redenen op 21 maart 1972 ;

Overwegende dat verweerder als bediende bij eiser (zijn schoonvader) in dienst, gratis de woning te Tongerlo

betrok; dat deze woning, naar eigen schrijven van eiser « deel uitmaakt van de bedrijfs- en handelsgebouwen gelegen op hetzelfde adres » en dat de « normale uitbating van de handelsactiviteit » eist dat verweerder (na gegeven opzegging als bediende) het pand zodra mogelijk verlaat; dat uit dit alles meer dan voldoende blijkt dat de reden waarom verweerder vóór 3 maart 1972 wel het pand mocht bewonen een reden was samenhangend met en voortvloeiend uit de arbeidsovereenkomst;

Overwegende dat, waar verweerder de onbevoegdheid rationae materiae opwierp; eiser de mogelijkheid had op grond van artikel 639, lid 1, van het Gerechtelijk Wetboek voor de sluiting van de debatten te eisen dat de zaak naar de arrondissementsrechtbank zou worden verwezen voor beslissing over dit middel; dat echter eiser zulks niet heeft gevorderd;

Overwegende dat, in die omstandigheden de rechter waarvoor de zaak aanhangig is, ertoe gehouden is zelf uitspraak te doen over de bevoegdheid (zie artikel 639, lid 3, van het Gerechtelijk Wetboek);

Overwegende dat uit al hetgeen voorafgaat volgt dat het recht van bewonen voor verweerder samenhangt met en afhankelijk is van de arbeidsovereenkomst zelf; dat terzake niet vaststaat of de arbeidsovereenkomst reeds een einde heeft genomen daar de eerste opzegging van 16 februari 1972 een termijn van drie maand voorzag, doch gevolgd werd door twee andere opzeggingen bedoeld als onmiddellijke verbreking wegens ernstige redenen;

Overwegende dat de arbeidsrechtbank rationae materiae bevoegd is « voor elk geschil van individuele aard waarvan na een onderzoek, waaruit blijkt dat de juridische gegevens voor de oplossing ervan tot het sociale recht behoren, wordt erkend dat het een sociaal geschil is » (Fettweis, Bevoegdheid, blz. 187);

Overwegende dat de juridische gegevens, die de basis vormen voor een uitspraak omtrent het al dan niet inwilligen van eisers vordering, tot het sociale recht behoren, namelijk de kwestie te weten of de arbeidsovereenkomst van verweerder al dan niet ten einde is; dat derhalve de huidige betwisting tot de bevoegdheid van de arbeidsrechtbank behoort;

(.....)

NOOT. — *Anders*: Vred. Sint-Joost-ten-Node, 16 augustus 1945, T. Vred., 1945, 384. Zie ook M.-A. Pierson, Nov., *Procédure civile*, I, nr. 430.

BOEKBESPREKING

Algemene modellenverzameling voor de rechtspraktijk. — Gent-Leuven, Wetenschappelijke uitgeverij E. Story-Scientia, 1972 (losbladig).

Het in werking treden van het gerechtelijk wetboek heeft in de juridische wereld ten eerste de behoefte doen gevoelen aan een betrouwbaar formulierboek aangepast aan de jongste wetgeving. De wetenschappelijke uitgeverij E. Story Scientia heeft het gelukkig initiatief genomen een algemene verzameling van modellen voor de rechtspraktijken uit te geven. Dit werk verschijnt in dezelfde serie als de overbekende uitgave der verschillende wetboeken door dezelfde uitgeverij. Het formulierboek werd samengesteld onder de leiding van Prof. E. Krings, Koninklijk Commissaris voor de gerechtelijke hervorming en advocaat-generaal bij het Hof van Cassatie.

Wij kunnen de bedoeling van de samenstellers niet beter in het licht stellen dan de korte inleiding die door Prof. Krings voor deze verzameling geschreven werd hier te reproduceren.

« Rechtsgeleerde modellen maken ! Klinkt het in deze tijd niet paradoxaal ? Leven we niet in een wereld waar de vorm bijna misprezen wordt ? Het zij in de letterkunde, in de muziek, in de schilder- en beeldhouwkunst, ja tot in onze taal toe. De vorm wordt bijzaak, omdat hij de vrije expressie aan banden legt, omdat hij de vrijheid in het algemeen beperkt, omdat hij een rem op de uitdrukking van het kunstgevoel is. Treedt deze drang naar ongebondenheid niet aan de dag zelfs in de gewoonste levensverhoudingen zoals de kleding ?

Waarom zou het rechtsleven hier onberoerd blijven ? Is het recht zelf overigens geen vorm, waarin de zeden, gebruiken en instellingen gegoten worden ?

Het gevaar is wellicht niet denkbeeldig dat aan de vorm, aan de uiterlijke wettelijkheid, aan de strakke naleving van de wetteksten te veel belang wordt gehecht.

En dit geldt misschien in het bijzonder voor het procesrecht dat soms — ten onrechte trouwens — louter een vormelijk recht wordt genoemd.

Mijn betreurde voorganger, Prof. van Reepinghen, had dit ingezien, toen hij zich inspande om aan de nieuwe rechtsplegingsregels de grootst mogelijke soepelheid te geven, en het stelsel van de nietigheden binnen redelijke perken te houden.

Men verlieze echter niet uit het oog dat zonder naleving van de vormvoorschriften geen rechtszekerheid en vooral geen inachtneming van de rechten van de verdediging mogelijk zijn.

Nu zoveel hervormingen tot stand komen, blijkt dit meer dan ooit het geval te zijn. De juiste draagwijdte van elke tekst, aan de eisen van de praktijk getoetst, dient telkens weer bepaald te worden, maar deze bepaling moet dan ook bijzonder zorgvuldig gebeuren, omdat elk woord naar zijn juiste waarde dient te worden gebruikt, om elke dubbelzinnigheid, elke onnauwkeurigheid te verbannen. De rechtszekerheid hangt ervan af. Vaak wordt dit echter zowel door de wetgever als door rechters, notarissen en advocaten over het hoofd gezien. Taalkennis en taalgevoel zijn hier geen vormvereisten, doch een essentiële vereiste voor een veilig rechtsleven.

De modellenverzameling is dan ook, enerzijds, een streven naar een zuivere rechtstaal en, anderzijds, een poging om, dank zij een grondige studie van de wet, de rechtspraak en de rechtsleer, de vorm van de gerechtelijke en buitengerechtelijke akten duidelijk en nauwkeurig vast te stellen. De keuze van het juiste woord, het vermijden van elke overbodige, soms dubbelzinnige herhaling of omschrijving, de juiste zinsbouw, staan borg voor de correcte omschrijving van de rechten van elke partij. Mag ik hierbij aanstippen dat een sobere taal en een kernachtige stelling van vonnissen en arresten, conclusies en akten meestal tot de rechtszekerheid bijdragen.

Maar dit betekent geenszins dat het maken van modellen tot geijkte en dorre taalvormen mag leiden. De taal moet een levend organisme zijn, en ook de rechtstaal moet zich voortdurend aanpassen. De auteurs van de modellenverzameling zijn zich daar wel van bewust. Er kan verscheidenheid bestaan, voor zover er ook gelijkwaardigheid in de gebruikte termen is. De voorgestelde modellen zijn bijgevolg niet volstrekt gelijkkluidend. De verschillen liggen in het bezigen van gelijkwaardige uitdrukkingen en vloeien voort uit het streven van de auteurs zich niet te bezondigen aan een af te keuren overdreven formalisme. Moge de modellenverzameling, die al de rechtstakken wil bestrijken, kostbare diensten bewijzen niet alleen aan het rechtsleven, doch in 't bijzonder aan geheel de gemeenschap. Een nauwkeurig en beschaafd taalgebruik is voor de samenleving een onuitputtelijke bron van verfijning en vooruitgang.»

De uitgave is losbladig. Zij volgt de nummernig van de artikelen in het Gerechtelijk Wetboek.

Tot nog toe bevat het verschenen gedeelte slechts een eerste bundel modellen betreffende de rechtsbijstand, de instelling en behandeling van de vordering, de verzoekschriften, de verzegelingen en ontzegelingen, de onbekwaamverklaring, de rekening en verantwoording.

Geleidelijk zal het werk aangevuld worden tot we binnenkort over een uitstekend formulierenboek zullen beschikken dat in belangrijke mate de praktijk van de juristen ten goede zal komen.

Mr. P. van Heijnsbergen, Compendium van het volkenrecht.
— Deventer, Kluwer, 1972, 190 blz.

De bedoeling van de auteur bestaat erin een eenvoudige inleiding op het volkenrecht te geven. De stof werd zodanig weergegeven dat aan de docent gelegenheid wordt gelaten voor eigen opvatting en interpretatie.

Als tekst wordt in dit compendium enkel op summier wijze het essentiële gegeven, doch het boek wordt aangevuld met zeer belangrijke verwijzingen en vooral met een uitgebreide bibliografie, die verdere grondige studie toelaat.

Na een historische inleiding geeft de auteur een overzicht van de geschiedenis van de Volkenbond en van de Organisatie der Verenigde Naties.

Een volgend hoofdstuk is gewijd aan de rechtspraak: de internationale arbitrage, het Permanent Hof van Internationale Justitie en het Hof van de Europese Gemeenschappen.

Een uitvoerig hoofdstuk draagt als titel « De Rechtsdeelnemers », waarin de theorie wordt uiteengezet van de staten en de personen die aan het volkenrecht deelachtig zijn. Voor de staten de soevereiniteit, de immuniteit en de erkenning en voor de personen de verschillende overeenkomsten betreffende de rechten van de mens en het recht van de vreemdelingen.

Diplomatiek en consulaire recht vormen de inhoud van het volgende hoofdstuk, waarna de studie aan de beurt komt van het recht in gebieden voor gemeenschappelijk gebruik, waarbij alle problemen bestudeerd worden in verband met de zee. Het laatste hoofdstuk behandelt het oorlogsrecht, de geschiedenis ervan en de maatregelen die in de jongste jaren genomen werden om de veiligheid tussen de staten te verzekeren en uiteindelijk het recht dat van toepassing is tijdens een gewapend conflict: de manier van strijden, de behandeling van krijgsgevangenen, gewonden en zieken en het bezettingrecht.

Wanneer, zoals hoger gezegd, dit werk enkel het essentiële weergeeft van de grote beginselen van het volkenrecht, dient het onderstreept dat deze beginselen hier op voortreffelijke wijze uiteengezet worden, dat de tekst toegelicht wordt door een hele reeks voorbeelden en dat de menigvuldige aanhalingen en vooral de verwijzingen naar een uitgebreide literatuur in verschillende talen kostbare gegevens voor de studie bevatten.

Prof. Dr. R. Blanpain, Arbeidsrecht. - Codex. - Droit du travail. — Brugge Uitgeverij Die Keure, 1972, 340 blz.

De voortdurende wijzigingen en aanvullingen waarvan het arbeidsrecht het voorwerp is maken het niet gemakkelijk steeds onmiddellijk te kunnen beschikken over de wettelijke bepalingen die dienen toegepast te worden. Prof. Blanpain heeft daarom het gelukkig gedacht gehad een codex samen te stellen waarin alle wetteksten betreffende het arbeidsrecht werden verzameld.

De tekst wordt uitgegeven in de beide landstalen en op elke bladzijde staan tegenover elkaar de nederlandse en de franse tekst, wat voorzeker een voordeel is wanneer zich enige betwisting over de juiste zin van het wettelijk voorschrift zou voordoen.

Het boek is ingedeeld in twee grote delen. Eerst individueel arbeidsrecht en daarna collectief arbeidsrecht.

Het eerste gedeelte bevat al de voorschriften betreffende de arbeidsovereenkomst voor werklieden, voor bedienden, voor handelsvertegenwoordigers, voor dienstboden en voor studenten. Daarop volgen de arbeidswet van 1971 en de wetten op de bescherming van het loon der werknemers en de administratieve geldboeten, en uiteindelijk de wetten op de sluiting van de ondernemingen.

Onder elke wettekst vindt men in deze codex de koninklijke besluiten die op het stuk betrekking hebben.

Het tweede gedeelte van het boek betreffende het collectief arbeidsrecht handelt over de vrijheid van vereniging, de syndicale afvaardiging, de ondernemingsraden, de comités voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen, de nationale arbeidsraad, de collectieve arbeidsovereenkomsten en paritaire comités en uiteindelijk de fondsen voor bestaanszekerheid. Men vindt hier ook telkens naast de wettekst de koninklijke besluiten die de uitvoering ervan verzekeren.

Het gevaar dat schuilt in het uitgeven van dergelijke codex tengevolge van de voortdurende veranderingen en aanpassingen van het arbeidsrecht blijkt reeds uit deze uitgave waarin de collectieve overeenkomsten van 4 december 1970 en 30 juni 1971 moesten vervangen worden door de collectieve overeenkomst van 9 maart 1972, die in een supplement aan het boek is toegevoegd.

Voor de toepassing en de studie van het arbeidsrecht zal de uitgave van deze codex een uiterst nuttig werk-instrument zijn.

Recueil annuel de jurisprudence belge, fondé par Charles van Reepingen. - Année 1971, par Jacques Lepaffe. — Brussel, Larcier, 1972, 631 blz.

De jaarlijkse verzameling van Belgische rechtspraak over het jaar 1971 is zopas verschenen. De uitgave is bijzonder lijvig en omvat 631 blz. over 2 kolommen.

De samenvatting van heel de in België gepubliceerde rechtspraak is hier verzameld, nauwkeurig ingedeeld onder trefwoorden met de nodige onderverdelingen die zeer gemakkelijk toelaten de gezochte beslissing te vinden.

Wel 50 tijdschriften in de beide landstalen werden gexcerpeerd, zodanig dat men een volledig overzicht krijgt van al wat op het gebied der jurisprudentie in het jaar 1971 gepubliceerd werd.

Gen enkele uitgave stelt de practizijn beter in staat om volledig op de hoogte te zijn van de jongste rechtspraak dan dit werk.

Het bevat echter nog meer dan rechtspraak, het vermeldt ook onder elk trefwoord alle belangrijke doctrinale artikelen die aan het behandelde onderwerp gewijd werden.

Het verschijnen van dit nieuw verzamelwerk zal al de juristen die in de praktijk staan ten eerste verheugen.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BALIELEVEN

Conferentie der Jonge Balie te Brugge

Huldiging van Jonkheer Fernand KESTELOOT, Voorzitter van de Rechtbank

Vrijdag 17 november 1972 was de laatste dag dat Jonkheer Fernand Kesteloot het ambt van Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brugge uitoefende. De volgende dag zou hij Ere-Voorzitter worden.

Op initiatief van de Raad van de Orde en met de medewerking van de Conferentie werd Voorzitter Kesteloot op die dag gehuldigd. Bijna alle magistraten en advocaten van het gerechtelijk arrondissement Brugge waren aanwezig op de plechtige zitting waar het woord werd gevoerd door de Stafhouder en de Voorzitter van de Conferentie.

Stafhouder Gerard Beuselinck gaf ons een beeld van de familiegeschiedenis van de gevierde. De familie Kesteloot is reeds meer dan 150 jaar met de rechtswereld verbonden. De overgrootvader van Voorzitter Kesteloot werd in 1819 notaris benoemd te Torhout. De gevierde zelf werd in 1902 geboren tegenover het Justitiepaleis op het Burgplein te Brugge. Op 18 november 1926 werd hij op de lijst van de stagiairs opgenomen en twee jaar later werd hij reeds benoemd tot rechtskundig bijzitter van de Werkrechtersraad te Oostende. Mr. Fernand Kesteloot was herhaalde malen lid van Raad van de Orde. Na gedurende 23 jaar advocaat te zijn geweest verliet hij op 8 april 1949 de balie, aangezien hij tot referendaris werd benoemd bij de Rechtbank van Koophandel te Brugge. In 1952 werd hij benoemd tot Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg, ambt dat hij tot het emeritaat heeft uitgeoefend.

In de eerste jaren van zijn voorzitterschap kon Jonkheer Kesteloot nog zelf de Eerste Kamer van de Rechtbank voorzitten. Later werd hij volledig in beslag genomen door hoofdzakelijk familiale problemen, het ontvangen van de verzoekschriften tot echtscheiding, de kortgedingen en de procedures tot voorlopige maatregelen.

Voorzitter Kesteloot behandelde alle zaken zeer grondig en volledig zowel in rechte als in feite en zijn beschikkingen zijn dikwijls in de nachtelijke uren tot stand gekomen. De advocaten waren steeds opnieuw verrast over de scherpe analyse die de Voorzitter maakte van de familiale problemen, na de ondervragingen van de partijen in de procedures op grond van art. 221 B.W.B.

Voorzitter Kesteloot was niet alleen rechtsprekend magistraat, hij was ook korpsoverste. In die hoedanigheid is hij medeverantwoordelijk geweest voor de invoering van de Gerechtelijke Hervorming, die van alle betrokkenen een grote aanpassing heeft gevergd.

Tenslotte wees de Stafhouder erop dat het emeritaat voor Jonkheer Kesteloot een vacuüm zou medebrengen. Hij is immers een man die zich volledig aan zijn zware opdracht had toegewijd, zoals het in zijn lijfspreuk «*Justitia semper*» tot uiting komt.

Jonkheer Kesteloot heeft recht gesproken, onkreukbaar, hard waar nodig, menselijk benaderd waar nuttig. Namens de gehele balie dankte de Stafhouder de gevierde.

De Voorzitter van de Conferentie, Mr. Magda Sabbe, sloot zich onmiddellijk bij deze huldiging aan. Speciaal herinnerde zij aan het feit dat de Conferentie nooit tevergeefs een beroep deed op Voorzitter Kesteloot, die zelf in 1929 samen met Stafhouder Claeys de Conferentie nieuw leven heeft ingeblazen.

Voorzitter Kesteloot kwam zelf als laatste aan het woord.

Hij dankte de balie omdat zij niet had gewacht tot zijn overlijden om hem hulde te brengen, zoals het een gewoonte is in de magistratuur.

De Voorzitter betoogde dat een korpsoverste pas kan zeker zijn dat hij zijn taak naar behoren heeft volbracht, wanneer naast de hoogste magistraten van het land, ook de balie die mening is toegedaan.

Hij citeerde Ed. Picard: «*Le barreau vaut ce que vaut la magistrature et réciproquement. L'avocat se néglige quand la dignité et le savoir du siège diminuent. Le juge perd l'aliment même de ses décisions quand le barreau est en décadence. Aussi chacun doit-il veiller jalousement l'un sur l'autre. Ils sont les ouvriers d'un même labeur, ils sont attelés à la même œuvre, ils sont les hôtes de la même maison.*»

Aan het slot van zijn toespraak richtte Voorzitter Kesteloot een dubbele oproep tot de balie. De jonge kontersterende balie moet oppassen dat zij haar onafhankelijkheid niet verliest ten aanzien van de uitvoerende macht wanneer zij verzaakt aan de onbaatzuchtige verdediging van de zwakken en misdeelden. De gehele balie moet blijven strijden tegen de onrechtvaardigheid in deze verwrongen wereld. Zij moet het bolwerk blijven van vrijheid temidden van een ontzaglijke gedwongenheid.

Zoals de Stafhouder en de Voorzitter van de Conferentie het verwoordden, zal de balie zich Voorzitter Kesteloot steeds herinneren als een aristocratisch man, een uiterst plichtgetrouw magistraat en een groot Voorzitter.

Ralf Micholt.

Conferentie der Jonge Balie te Dendermonde

De Conferentie der Jonge Balie te Dendermonde zal haar plechtige openingszitting houden op vrijdag 15 december a.s. te 15 u. 30 in het Gerechtsgebouw.

Mr. Luc Steyaert zal de openingsrede houden. Hij koos als onderwerp «*Recht op objectieve informatie*».

De plechtige openingszitting wordt gevolgd door een receptie op het stadhuis te Dendermonde.

Om 20 u. zal het traditioneel banket plaats hebben in de salons De Vrede, Vredeplein, te Aalst.

MEDEDELINGEN

**Vrije Universiteit Brussel.
Faculteit der Rechtsgeleerdheid.**

Vacantverklaring voor wetenschappelijk personeel.

De V.U.B. vraagt twee vorsers met volledige dagtaak (benoeming voor twee jaar, eenmaal hernieuwbaar), één voor het «*Centrum voor Fiscaal Recht*» (Prof. J. Kings), en één voor het «*Centrum voor Staats- en Bestuursrecht*» (Prof. P. Vermeulen).

Goede examenuitslagen, aanleg voor wetenschappelijk onderzoek en beroepservaring worden op prijs gesteld.

Sollicitatieformulieren, op schriftelijke aanvraag te bekomen op het secretariaat van de Faculteit van de Rechtsgeleerdheid, worden ingediend bij de Rector van de V.U.B., A. Buyllaan 105, 1050 Brussel, vóór 31 december 1972.

TIJDSCHRIFTEN

Jura Falconis, jaargang 1972 - nr. 1.

Editoriaal. — C. De Busschere, Moet er getwijfeld worden aan de adequaatheid van het juridisch onderwijs? — R. De Ceuster en D. Amelinckx, Bijdrage tot de ontleding van het Belgisch probatiesysteem. — J. Theunis, Koopmansboeken. — C. De Busschere, Wet van 1 juli 1972 betreffende de echtscheiding door onderlinge toestemming en scheiding van tafel en bed en haar gevolgen.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jaargang 1972 - nr. 11.

Verkiezingen. — Agglomeraties van gemeenten. — Belastingen. — Bezoldigingen. — Financiën. — Gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde inrichtingen. — Goederen. — Onderwijzend personeel. — Openbare onderstand. — Personeel. — Pensioenen. — Raadslid. — Reglement.

Tijdschrift voor Aannemingsrecht, jaargang 1972 - nr. 4.

Rechtspraak. — A. de Grand Ry, De overheidsovereenkomsten in Zwitserland. — G. Delcourt, « Stock »-aanbestedingen. — Zaakregister 1972.

Belgische Rechtspraak in Handelszaken, jaargang 1972 - nr. 1-2.

Rechtspraak.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1972 - nr. 41.

Mr. Th. H.J. Dorrestein, Hernieuwde belangstelling voor art. 1638x B.W. — Mr. J.J. Oostenbrink, Jaarvergadering van de Vereniging voor Administratief Recht. — Rechtspraak van de week.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jaargang 1972 - nr. 5195.

Prof. mr. S.N. van Opstall, De regeling van de dwangsom in het Gewijzigd Ontwerp voor het Derde Boek van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek (II, slot). — Mr. J.A. Vreewijk jr., Enkele beschouwingen over de werknig van de surséance van betaling in het internationaal privaatrecht. — Ontvangen boeken. — Tijdschriften. — Rechtsvragenrubriek. — Berichten en mededelingen.

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jaargang 1972 - nr. 4.

Redactionele kanttekeningen. — Prof. Mr. Z. Szirmai, Een reactie op « Naar een rechtenstudie met een open einde? ». — Drs. Mr. H.P.J. Ophof, Goodwill en onderneming. — Boekbeschuwingen. — Ontvangen boekwerken. — Kroniek van het Europees en volkenrecht.

T.V.V.S. - Maandblad voor Ondernemingsrecht, jaargang 1972 - nr. 11.

Prof. dr. W. Albeda, Bedrijfsdemocratie en ondernemings-

raad. — Prof. mr. N.E.H. van Esveld, Bedrijfs-« democratie » en ondernemingsraad. — Mr. R. Nolen, Leden ondernemingsraad. — Mr. D. van Eck, Gelaagdheid in de onderneming en de centrale ondernemingsraad. — Mr. M.M. Mendel, De wettelijke verplichting tot het verstrekken van jaarcijfers aan ondernemingsraden bij naamloze en besloten vennootschappen. — Th. M. van Erp, Het functioneren van de ondernemingsraad. — K. Soesbeek, Ondernemingsraad in relatie tot commissarissen en algemene vergadering van aandeelhouders. — D.W. Ormel, Vakbonden en ondernemingsraad. — Drs. W. Top, Ondernemingsraad en achterban. — Mededelingen. — Medewerkers aan dit nummer.

Journal des Tribunaux, jaargang 1972 - nr. 4805.

Jean Canivet, De l'équivalence des institutions prévoyant la filiation adoptive en droit international privé belge. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1972, - nr. 39.

Jean-Maurice Verdier, Aux conflits de la théorie des sources du droit: une relation nouvelle entre la loi et l'accord collectif. — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation.

nr. 40

Jacques Foulon-Piganiol, La lutte contre la racisme. — Jurisprudence. — Chronique judiciaire.

Revue du Droit public et de la Science Politique en France et à l'étranger, jaargang 1972 - nr. 5.

Karl Loewenstein, Réflexions sur le vieillissement de la constitution fédérale américaine. — J.P. Jacqué, Procédures spéciales d'expropriation. — H. Meyrowitz, Droit de la guerre et droits de l'homme. — Chroniques constitutionnelles et administratives étrangères. — Chronique constitutionnelle et parlementaire française. — Analyse des texte législatifs et réglementaires. — Analyses de jurisprudence. — Bibliographie. — Informations.

La Revue administrative (Paris), jaargang 1972 - nr. 149.

Editorial. — M. Pomey, Fondations et services publics. — G. Thuillier, Pour une histoire de cabinets ministériels au XIXe siècle. — Législation et Jurisprudence. — Tribune libre. — La vie administrative. — Organisation, Méthodes et Techniques. — Chroniques. — Bibliographie et Discographie.

Common Market Law Reports, jaargang 1972 - nr. 63.

Cases. — Decisions. — Legislation.

Politische Vierteljahresschrift, jaargang 1972 - nr. 2.

Helga Grebing, Volksrepräsentation und indentitäre Demokratie. — Ulrich von Alemann, Mehr Demokratie per Dekret? Innerparteiliche Auswirkungen des Deutschen Parteiengesetzes von 1967. — Alf Mintzel, Die CSU in Bayern: Phasen ihrer organisations-politischen Entwicklung. — Literatur. — Nachrichten.